

Afdeling **Beleid en Advies**
Onderwerp **Milieujaarverslag 2007**

Aan de leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

GRIFFIE	
reg.nr.	GR08.1640403
ingek.	29 MEI 2008
class.	-2.07.51
te beh. door:	GR.
kopie gez. aan:	

Telefoon 050 3671290 Bijlage(n) 1

Ons kenmerk MD 08.1625873

Datum **29 MEI 2008** Uw brief van --

Uw kenmerk --

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij bieden wij u ter kennisneming het Milieujaarverslag 2007 aan.

Uw raad heeft eind 2006 het Milieuprogramma 2007 vastgesteld. In het Milieu-jaarverslag 2007 doen wij verslag van de uitvoering van het Milieuprogramma 2007.

Wij sturen het Milieuverslag 2007 tevens toe aan de Inspectie VROM en aan Gedeputeerde Staten van Groningen. De Wet milieubeheer schrijft namelijk voor, dat wij hen moeten informeren over de uitvoering van de verplichte milieutaken (i.c. vergunningverlening en handhaving). De hoofdlijnen van het Milieujaarverslag 2007 staan tevens in de Programmarekening 2007 (in het programma Duurzame ontwikkeling) en de Stadsmonitor 2008. Ook de financiële verantwoording is te vinden in de Programmarekening 2007.

Dit Milieujaarverslag 2007 vormt onze verantwoording van de milieuactiviteiten van de gemeente Groningen in het laatste jaar van het Milieubeleidsplan *Stadsleven Natuurlijk*. Daarin zijn de milieuambities voor de periode 2005-2008 beschreven, opgebouwd rond 40 acties, verdeeld over negen thema's. In dit milieuverslag geven we aan welke vorderingen daarmee in 2007 zijn gemaakt. Terugkijkend op 2007 zien we dat het milieubeleid in Groningen op koers ligt, maar zoals u weet willen we meer. Groningen wil de duurzaamste stad van Nederland worden en energieneutraal in 2025. Om dat te bereiken is in 2007 veel aandacht en tijd besteed aan het formuleren van het beleid voor duurzaamheid. Onze ambities om de duurzaamste te worden en de stad energieneutraal te maken, hebben ertoe geleid dat we het milieubeleid uit *Stadsleven Natuurlijk* hebben geactualiseerd naar een duurzaamheidsplan met een horizon van 2008 tot 2012. Dat heeft geresulteerd in het *Beleidskader duurzaamstestad.groningen.nl*, de *Routekaart Groningen Energie-neutraal +2025*, en het *Jaarprogramma Duurzaamste stad*, die in december door de raad werden vastgesteld.

Hierin worden de duurzaamheidsdoelen geïntegreerd met de inmiddels voor Groningen traditionele doelen voor een schone en leefbare stad. Zo willen wij in Groningen bijdragen aan het huidige algemeen levende gevoel van maatschappelijke urgentie en morele verantwoordelijkheid om te bouwen aan een sterke, sociale en duurzame samenleving. En daarbij hoort vanzelfsprekend om elk jaar kritisch terug te kijken naar wat je er aan gedaan hebt.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,

de secretaris,

Ontwerp
Milieujaarverslag 2007

Gemeente Groningen
Milieudienst
Mei 2008

Inhoud

Samenvatting.....	- 3 -
Inleiding	- 4 -
Overzicht resultaten 40 acties <i>Stadsleven Natuurlijk</i>	- 6 -
Thema Wijkmilieuplannen.....	- 7 -
Thema Duurzame stedelijke ontwikkeling.....	- 9 -
Thema De levende stad	- 13 -
Thema Bedrijven	- 15 -
Vergunningverlening	- 15 -
Handhaving.....	- 18 -
Externe veiligheid.....	- 20 -
Terreinwinst.....	- 21 -
Thema Bodem.....	- 23 -
Thema Lucht.....	- 26 -
Thema Geluid.....	- 29 -
Thema Afval en een schone stad	- 31 -
Thema Milieucommunicatie.....	- 35 -
Gebruikte afkortingen	- 38 -
Bijlage 1: Uitvoering Klimaatplan.....	- 39 -
Bijlage 2: Korte uitleg EPN, EPC en EPL	- 45 -
Bijlage 3: Stand van zaken en vervolgtrajecten wijkmilieuplannen	- 46 -

Samenvatting

Dit Milieujaarverslag 2007 vormt onze verantwoording van de milieuactiviteiten van de gemeente Groningen in het laatste jaar van het Milieubeleidsplan *Stadsleven Natuurlijk*. Daarin zijn de milieumambities voor de periode 2005-2008 beschreven, opgebouwd rond 40 acties, verdeeld over negen thema's. In dit milieuvverslag geven we aan welke vorderingen daarmee in 2007 zijn gemaakt. Een belangrijk onderdeel ervan zijn acties in het kader van klimaatbeleid: luchtkwaliteit en energiebesparing krijgen steeds meer aandacht, en zijn in verschillende projecten uitgewerkt. Het vormt de aanloop naar een verdere verbreding van ons milieubeleid.

Om dat te bereiken is in 2007 veel aandacht en tijd besteed aan het formuleren van het beleid voor duurzaamheid. Dat heeft geresulteerd in het *Beleidskader duurzaamstestad.groningen.nl*, de *Routekaart Groningen Energieneutraal +2025*, en het *Jaarprogramma Duurzaamste stad*, die in december door de raad werden vastgesteld. Groningen wil de duurzaamste stad van Nederland worden.

Zoals ook in andere jaren geeft het Milieujaarverslag een goed beeld van het Groningse milieubeleid. In 2007 hebben we van de 40 acties 36 volgens plan uitgevoerd. Drie lopen achter en één loopt voor. Bij de achterlopers is er één die er eigenlijk niet meer bij hoort: nr. 35: het afvaltarief onder het landelijke gemiddelde. De raad heeft in december 2006 al besloten om deze actie te schrappen als ambitie. De twee andere 'onvoldoendes' zijn acties die inderdaad achterlopen op de planning. Dat zijn nr. 11, omdat het aantal opgestelde ecologische beheerplannen niet gehaald is, en nr. 37, omdat de milieu-informatie op internet in 2007 nog niet het niveau heeft dat het had moeten hebben. Voorloper is actie 24. In het verslagjaar heeft een grootschalige inventarisatie-actie plaatsgevonden om de 'werkvoorraad bodemsanering' te verkleinen. Deze actie was veel omvangrijker dan in het milieuprogramma 2007 was gepland. Het resultaat is dat de werkvoorraad tot ongeveer een derde van de omvang is teruggebracht. Het opstellen van de verkeersmilieukaart, actie 30 die in 2006 een 'rode kaart' kreeg, is nu gereed en het instrument wordt volop gebruikt.

We zijn – op zijn Gronings bedoeld – niet ontevreden. Wie ambities heeft zal altijd merken dat er onderdelen zijn waarop minder is bereikt dan bedoeld, maar ook onderdelen die beter zijn gelopen dan gedacht. Aanpassen en bijstellen zal altijd nodig blijven. We gaan enthousiast door in de volgende jaren om onze leefomgeving duurzaam te maken.

Inleiding

Dit Milieujaarsverslag is de verantwoording van de uitvoering en de resultaten van de geplande activiteiten uit het Milieuprogramma 2007¹. De jaarlijkse milieuprogramma's zijn de concrete uitwerkingen van het Milieubeleidsplan (MBP). Het MBP *Stadsleven Natuurlijk* beschrijft het milieubeleid voor de periode 2005-2008, en is opgebouwd rond 40 acties. In dit verslag geven we per activiteit aan welke vorderingen daarmee in 2007 zijn gemaakt.

Het opstellen van een Milieujaarsverslag is een wettelijke verplichting. Artikel 21.1 van de Wet milieubeheer verplicht B&W jaarlijks verslag te doen over de uitvoering van hun Wm-taken. Dit verslag moet gelijktijdig worden toegestuurd aan de gemeenteraad en de Inspectie VROM. Om de provincie als controlerend orgaan inzicht te geven in de uitvoering van de gemeentelijke handhavingstaken op basis van de Wet Milieubeheer en de Wet Bodembescherming, wordt dit verslag ook aan Gedeputeerde Staten toegezonden. Een meer gedetailleerd verslag van de handhavingstaken is al afzonderlijk aan de provincie toegezonden.

Hoewel het MBP is opgesteld voor de periode 2005-2008, is dit milieujaarsverslag het laatste dat daarop terugziet. In 2007 is namelijk het beleid voor duurzaamheid geformuleerd, dat eind 2007 door de raad is bekrachtigd. Per 1-1-2008 geldt daardoor het *Beleidskader duurzaamstestad.groningen.nl*, en dat vervangt het Milieubeleidsplan *Stadsleven Natuurlijk* een jaar eerder dan in 2005 werd voorzien. Volgend jaar zal over het duurzaamheidsbeleid verantwoording afgelegd worden op basis van het *Jaarprogramma Duurzaamste Stad*. Dat zal gebeuren zowel aan de hand van de voortgang van activiteiten, maar ook en vooral op basis van effecten. De indicatoren daarvoor worden in de loop van 2008 verder ontwikkeld in de *Duurzaamheidsmonitor*.

In dit jaarverslag is te zien dat het accent in het milieubeleid steeds meer komt te liggen op projecten in het kader van het klimaatbeleid. Er zijn al veel verschillende projecten waarin wij toepassing stimuleren van energiebesparende technieken bij nieuwbouw en renovatie en combinaties daarvan om te komen tot een goed binnenmilieu. Wij zijn, om er maar één te noemen, trots op de prestatie die geleverd is voor het gebouw voor de Vensterschool in Gravenburg, waarin verschillende doelstellingen van duurzaamheid en gezondheid tot een optimale combinatie zijn samengekomen.

Eén en ander wil niet zeggen dat de andere milieuaspecten daarmee minder belangrijk zijn gaan worden. Het feit dat bijvoorbeeld het bodembeleid minder publieke aandacht krijgt, heeft heel veel te maken met de ge-oliede manier waarop dit wordt uitgevoerd. Ook daar zijn we trots op! In dat geval betekent weinig publieke aandacht juist dat de 'interne' aandacht goed is.

Zoals ook in de voorgaande milieujaarsverslagen is via een score-berekening bepaald wat de theoretische prestatie van de gemeente is, op basis van een beoordeling per activiteit:

<i>actie ligt op koers</i>	<i>kleur lichtgeel</i>	
<i>actie loopt achter</i>	<i>kleur rood</i>	
<i>actie loopt voor</i>	<i>kleur groen</i>	

Het aantal rode, gele en groene beoordelingen, gedeeld door het aantal activiteiten, bepaalt de eindscore in procenten. Alles lichtgeel is dus: 100%. Dit jaar is de score, net als vorig jaar: 95%. Na het opmaken van de balans blijkt dat in 2007 op drie actiepunten minder is bereikt dan beoogd werd. Eén daarvan: *het afvaltarief beneden het landelijke gemiddelde*, zou ook uit de lijst weggestreept kunnen worden omdat de gemeenteraad dit eerder heeft afgevoerd als ambitie. Ter wille van de systematiek hebben we dit echter laten staan. Actie 11, 'Realiseren ecologisch beheer in alle gebieden

- 4 -

¹ Het Milieuprogramma 2007 is te vinden op: www.gemeente.groningen.nl via linkerkolom: 'Milieu en afval' → 'milieubeleid' → Milieubeleidsplan 2005-2008 > Milieuprogramma 2007

van de ecologische structuur' is minder ver gevorderd dan was gepland: het aantal ecologische beheerplannen is lang niet wat de bedoeling was. Om dit te kunnen verbeteren zijn voor 2008 extra middelen uit de Stadsmeierrechten beschikbaar gesteld. Ook het '*Beschikbaar stellen van milieu-informatie, zoveel mogelijk op internet*' (nr 37) is in 2007 niet zover gevorderd als we voor ogen hadden. Aan beide actiepunten zal in 2008 harder getrokken moeten worden om het doel te realiseren. Tegenover drie rode scores staat één groene. In het verslagjaar heeft een grootschalige inventarisatie-actie plaatsgevonden om de 'werkvoorraad bodemsanering' te verkleinen. Deze actie was veel omvangrijker dan in het milieuprogramma 2007 was gepland. Het resultaat is dat de werkvoorraad tot ongeveer een derde van de omvang is teruggebracht.

Er kan gezegd worden dat er goede prestaties zijn geleverd. Wie ambities heeft zal altijd merken dat er onderdelen zijn waarop minder is bereikt dan bedoeld, maar ook onderdelen die beter zijn gelopen dan gedacht. Aanpassen en bijstellen zal altijd nodig blijven. Daar gaan we enthousiast mee door in de volgende jaren.

Overzicht resultaten 40 acties *Stadsleven Natuurlijk*

Mate waarin de uitvoering van <i>Stadsleven Natuurlijk</i> op koers ligt	2005	2006	2007
<i>Wijkmilieuplannen</i>			
1.			
Vaststellen en uitvoeren van wijkmilieuplannen			
2.			
Uitvoeren maatregelen op grensvlak van milieu en gezondheid			
3.			
Streven naar beleidsvernieuwing in het kader van MILO			
<i>Duurzame stedelijke ontwikkeling</i>			
4.			
Integreren duurzaamheidsaspecten in stedelijke projecten			
5.			
Zorgvuldig gebruik maken van de ruimte			
6.			
Uitvoeren Klimaatplan 2003-2007			
7.			
Benutten mogelijkheden duurzaam bouwen			
8.			
Bevorderen duurzame projecten in San Carlos			
<i>De levende stad</i>			
9.			
Behouden of vergroten van het areaal binnenstedelijk groen			
10.			
Realiseren groen- en waterprojecten aan de stadsranden			
11.			
Realiseren ecologisch beheer in alle gebieden van de ecologische structuur			
12.			
Verbeteren wateropvang en -kwaliteit			
13.			
Vergroten biodiversiteit in de stad			
<i>Bedrijven</i>			
14.			
Bedrijven krijgen een passende vergunning			
15.			
Verankeren van het aspect duurzaamheid bij bedrijven			
16.			
Verbeteren van de dienstverlening aan bedrijven			
17.			
Handhaven op basis van prioriteiten en rendement			
18.			
Meer integraal en gezamenlijk handhaven			
19.			
Informatie verstrekken over externe risico's			
20.			
Voorkomen van externe risico's			
21.			
Scheppen van voorwaarden voor activiteiten in het kader van Terreinwinst			
22.			
Realiseren milieuwinst voor min. drie aspecten per cluster van bedrijventerreinen			
<i>Bodem</i>			
23.			
Scheppen van voorwaarden voor stedelijke ontwikkelingen			
24.			
Vaststellen en aanpakken van risicosituaties			
25.			
Schoon houden wat schoon is			
26.			
Verbeteren kwaliteit bodemgegevens en informatieverstrekking			
<i>Lucht</i>			
27.			
Jaarlijks rapporteren over de stedelijke luchtkwaliteit			
28.			
Uitvoeren maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren			
29.			
Voorkomen van nieuwe knelpunten			
<i>Geluid</i>			
30.			
Monitoren verkeerslawaaï			
31.			
Voorkomen of beperken van situaties met een hoge geluidsbelasting			
32.			
Aanpassen geluidszones bedrijventerreinen			
<i>Afval en een schone stad</i>			
33.			
Bevorderen afvalpreventie in huishoudens			
34.			
Bevorderen van maximaal hergebruik en minimaal restafval			
35.			
Het afvaltarief komt weer op of onder het landelijke gemiddelde			
36.			
Realiseren BORG-doelstelling voor een schone stad			
<i>Milieucommunicatie</i>			
37.			
Beschikbaar stellen van milieu-informatie, zoveel mogelijk via internet			
38.			
Inzetten milieucommunicatie ter ondersteuning van acties uit dit plan			
39.			
Aanbieden van een breed scala aan NME-activiteiten			
40.			
Bevorderen LA21-projecten ter ondersteuning van acties uit dit plan			
Totaalscore: mate waarin de uitvoering op koers ligt	88%	95%	95%

Thema Wijkmilieuplannen

Actie 1: Vaststellen en uitvoeren van wijkmilieuplannen.

1-1. Uitvoeren van de acties afhankelijk van de ontwikkelingen.

In oktober 2006 heeft de raad ermee ingestemd om het instrument wijkmilieuplannen niet verder te ontwikkelen. Het instrument heeft voldaan aan de doelstelling om de milieupgave van de stad in beeld te brengen en het heeft goed gewerkt als communicatiemiddel met wijkorganisaties en bewoners. Het instrument bleek echter minder geschikt als toetsingskader voor het stedelijke ontwikkelingsproces. Er zijn in 2007 dan ook geen nieuwe wijkmilieuplannen opgesteld. Bijlage 3 geeft aan hoe het staat met de uitvoering van de nog lopende wijkmilieuplannen. De in 2006 al afgeronde acties zijn niet meer weergegeven. Van de nog lopende acties zijn er in 2007 twee volledig afgerond. Van de overige is aangegeven in welke reguliere taak of in welk plan of project ze zijn opgenomen.

Actie 2: Uitvoeren maatregelen op grensvlak van milieu en gezondheid.

2-1. Uitwerken onderzoek binnenmilieu in Kostverloren.

2-2. Verbeteren ventilatie in scholen.

2-3. Uitvoeren campagne 'Lekker Fris' om het ventilatiegedrag te verbeteren.

2-4. Uitvoeren project 'Opgelucht ademen' voor kinderen met astma.

2-1. Het onderzoek naar het binnenmilieu in bestaande woningen in Kostverloren, in samenwerking met de woningcorporaties, is uitgevoerd. Gekeken werd welke aanpassingen een verbetering zouden betekenen. De aanbevelingen zullen zoveel mogelijk worden opgenomen in de programma's van eisen voor beheer en onderhoud van de betreffende corporaties.

2-2. De werkzaamheden voor het project om de ventilatie in alle openbare scholen in de komende jaren te verbeteren, zijn voortgezet. In Gravenburg is in 2007 een nieuw gebouw tot stand gekomen voor de Vensterschool. Daarin is een mooie combinatie gerealiseerd van duurzaamheid, energiebesparing en gezond binnenklimaat. De school is genomineerd geweest voor de verkiezing tot 'meest gezonde school van Nederland'. Nu wordt gemonitord of de prestaties in het gebruik blijvend haalbaar zijn. Mede geïnspireerd door het succes van deze school, is in 2007 het 'Programma van eisen duurzaamheid nieuwbouw scholen' opgesteld, in samenwerking met de GGD. Besluitvorming over de invoer van dit programma van eisen bij alle nieuwbouw voor scholen, zal in 2008 kunnen plaatsvinden. Het onderwerp 'ventilatie in scholen' zal daarmee aandacht krijgen bij de planvorming van alle nieuw- en verbouw. De provincie heeft in 2007 een project gestart om alle kennis en kunde op dit gebied bijeen te brengen voor: 'Een beter binnenmilieu en energiebesparing op scholen in de provincie Groningen'. Hierin is onze gemeente ambtelijk vertegenwoordigd.

2-3. De nota 'Gezonder Zorgen II' (GZ II), ons gezondheidsbeleid voor de periode 2007-2011, is uitgewerkt in het jaarplan 2007. Het binnenmilieu is één van de onderwerpen in 'Gezonder Zorgen II' en is aandachtspunt in het onderdeel van 'Een gezonde wijk'. Dit gaat over een gezond binnenmilieu in scholen, kindercentra en woningen. Een gezond binnenmilieu vereist aandacht voor bouwkundige aspecten maar vaak óók voor gedragsmatige veranderingen (energiegebruik en ventilatie). De Hulpverleningsdienst (HVD) voert diverse (meerjarige) projecten uit die primair op het gedrag zijn gericht. De voorlichtingscampagne 'Lekker Fris', gericht op gedragsverandering t.a.v. ventileren, is in 2007 uitgevoerd voor alle burgers en de scholen.

In 2007 heeft voorbereiding plaatsgevonden om de aandacht voor het binnenmilieu te combineren met energiebesparing in *Wonen++*. We overleggen met corporaties om tot afspraken te komen over structureel invoegen van binnenklimaat in projecten voor verbetering van het kwaliteitsniveau van woningen. Dit is neergelegd in het beleid en in een uitvoeringsprogramma 2008. In de aanpassing van het handboek Groninger Woonkwaliteit (GWK) – zie ook actie 7 – is de nieuwe installatienormering voor ventilatie opgenomen.

In juni 2007 vond de formele ondertekening plaats van het Nieuw Lokaal Akkoord (NLA). In het akkoord zijn de samenwerkingsafspraken vastgelegd tussen de Groninger corporaties en de gemeente Groningen. Onder de noemer van het NLA is een werkgroep duurzaamheid in het leven geroepen. In deze werkgroep wisselen de gemeente en woningbouwcorporaties hun ervaringen uit bij verschillende pilotprojecten op het gebied van duurzaamheid (o.a. energie en bouwmaterialen). Daarin is naast energie, bouwmaterialen en financiële constructies ook aandacht voor het binnenklimaat.

2-4. Het project '*Opgelucht ademen*' wordt getrokken door de GGD samen met het Astmafonds. Met het protocol '*Opgelucht ademen*' worden in samenwerking met Thuiszorg Groningen adviezen gegeven om het binnenmilieu te verbeteren in klassen met een kind met astma. De sanerings-verpleegkundige begeleidt en adviseert ouders bij het saneren van hun huis; daarnaast wordt bekeken welke maatregelen eventueel op school getroffen moeten worden. Op deze manier kan het ziekteverzuim en het medicijngebruik van deze kinderen teruggebracht worden. Het project is gericht op afstemming maar ook op bijscholing. Het project loopt door in 2008 en zal dan worden geëvalueerd.

Actie 3: Streven naar beleidsvernieuwing in het kader van MILO.

3-1. Bijhouden van relevante ontwikkelingen

In 2004 is het landelijke project 'Milieu in de Leefomgeving' (MILO) gestart, waarin overheden ervaring willen opdoen met een 'nieuwe' manier van werken om de (milieu)kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. De MILO-werkwijze voorziet in een optimaal evenwicht tussen milieumambities en ruimtelijke ontwikkelingen door:

- een integrale, gebiedsgerichte aanpak
- een gedegen risicoanalyse
- snel zicht op problemen en kansen
- reële milieumambities in plannen
- breed draagvlak onder burgers.

De gemeente Groningen volgt de landelijke ontwikkelingen. Hierbij neemt het uitwisselen van leerervaringen tussen de betrokken overheden een belangrijke plaats in. In 2007 is dit voortgezet. Van de informatie is gebruik gemaakt bij het opzetten van het duurzaamheidsbeleid (duurzaamstestad.groningen.nl) en het duurzaamheidsprogramma.

Thema Duurzame stedelijke ontwikkeling

Actie 4: Integreer duurzaamheidsaspecten in stedelijke projecten.

- 4-1. *Opstellen programma voor een duurzame stedelijke ontwikkeling.*
- 4-2. *Organiseren: 'Masterclass duurzame stedelijke ontwikkeling' voor medewerkers gemeente.*
- 4-3. *Ondersteunen totstandkoming en uitvoering plan van aanpak voor een duurzaam Meerstad, inclusief onderzoek naar EPL van 8,5.*

4-1. In begin 2007 zijn de Duurzaamheidsvisie en het Duurzaamheidsprogramma 2007-2010 opgesteld en aan de raad voorgelegd. Vervolgens is dit beleid uitgewerkt in het *Beleidskader duurzaamstestad.groningen.nl*, de *Routekaart Groningen Energieneutraal +2025*, en het *Jaarprogramma Duurzaamste stad*, die eind 2007 werden vastgesteld. De 'Routekaart' en het 'Jaarprogramma' zijn uitvoeringsgerichte programma's. Het Beleidskader duurzaamste stad is de formele opvolger van het Milieubeleidsplan 2005-2008.

Het duurzaamheidsbeleid is meegenomen bij de voorbereiding in 2007 voor het concept van de structuurvisie 2008-2020 'Stad op Scherp'. Deze visie gaat begin 2008 de inspraakfase in.

4-2. Deze activiteit was bedoeld als een soort kick-off-meeting aan het begin van de bredere inzet op duurzaamheid bij stedelijke ontwikkeling. Het is echter 'ingeaald' door de vliegende start die bij het opzetten van het duurzaamheidsbeleid plaatsvond. Het onderwerp heeft dus zeker wel de aandacht gehad die daarvoor bedoeld was, echter in een andere vorm.

4-3. Voor Deelplan 1 van Meerstad is in 2007 een energieplan opgesteld. Dit plan is in samenwerking met de marktpartijen opgesteld. Uitgangspunten zijn kwaliteit, comfort en betaalbaarheid. Voorgesteld wordt een warmtepompconcept, gecombineerd met een goed geïsoleerde woning en een ventilatiesysteem, met warmteterugwinning. Daarnaast wordt voorgesteld om de haalbaarheid te onderzoeken van het realiseren van een energie-exploitatiemaatschappij, waarmee zowel de installatie als de energie collectief wordt ingekocht en beheerd. Dit kan een behoorlijk kostenvoordeel opleveren, maar heeft ook consequenties voor zowel de ontwikkelaars, de gemeente en de bewoners. In 2008 wordt het energieplan verder uitgewerkt en zal besluitvorming volgen. De verwachte EPC (energieprestatiecoëfficiënt) van woningen met het warmtepompconcept bedraagt 0,45.¹ Daarmee wordt naar verwachting een EPL gehaald van 8,5².

4-algemeen. In de bovengenoemde activiteiten hebben de duurzaamheidsaspecten de bedoelde aandacht gekregen. Voor de komende jaren zal de opgave zijn om bij alle stedelijke projecten meteen duurzaamheid als grondbeginsel mee te nemen. Daarin zal nog een slag gemaakt moeten worden.

Actie 5: Zorgvuldig gebruik maken van de ruimte

- 5-1. *Bewaken milieukwaliteit leefomgeving op hoogbelaste woningbouwlocaties.*
- 5-2. *Beschikbaar stellen van informatie over de milieukwaliteit op deze locaties, o.a. op internet (zie ook act. 37-1).*

5-1 en 5-2. Het bewaken van de milieukwaliteit is een belangrijk aandachtspunt geweest bij de ontwikkeling van projecten in het kader van de Intense Stad³. Het beschikbaar stellen van de informatie over milieukwaliteit op internet is een voortdurend aandachtspunt en blijft onderhevig aan ontwikkelingen.

De informatie is er in veel verschillende soorten: getallen over de toestand van het milieu, beleidsnotities, informatie over procedures en informatie over aangevraagde (vergunningplichtige dus mogelijk milieubelastende) activiteiten.

- 9 -

¹ EPC (energieprestatiecoëfficiënt) moet zo laag mogelijk zijn, zie bijlage 3 voor toelichting.

² EPL (energieprestatienorm en energieprestatie op locatie) moet zo hoog mogelijk zijn, zie bijlage 3 voor toelichting.

³ 'De Intense stad' was de woningbouwmanifestatie in 2004 in Groningen, gericht op verdichting en vernieuwing van de compacte stad. Op een tentoonstelling zijn 35 voorstellen voor een nog compacter Groningen te zien. Een aantal daarvan is ook gebouwd.

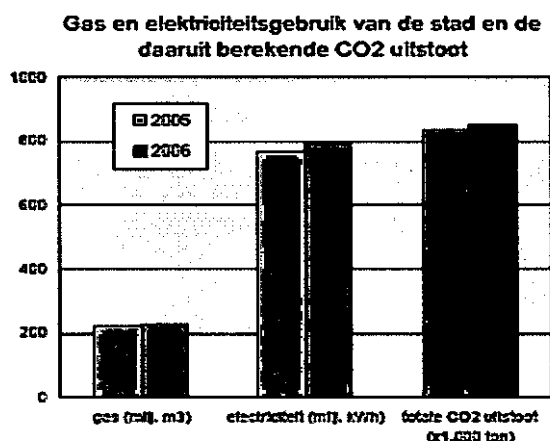
Aankondigingen die als Stadsberichten in de Gezinsbode staan, zijn altijd ook op de website van de gemeente te vinden. Van milieuvergunningen is op internet te volgen in welk stadium van de procedure ze zijn. Dit is in het kader van het project e-Wob (elektronische Wet op de openbaarheid van bestuur) in 2007 als pilot ingevoerd en dit zal gecontinueerd worden. Beleidsstukken staan op de website. Informatie over de toestand van het milieu zelf is niet in gelijke mate voor bodem, water, lucht en geluid beschikbaar. Informatie over bodemkwaliteit en –procedures is vrij volledig op internet beschikbaar. Voor luchtkwaliteit is een link beschikbaar naar de site van RIVM, met directe informatie van een beperkt aantal meetpunten in de stad. Over geluid en waterkwaliteit is er nog geen constante informatie op de website beschikbaar. Dit blijft een punt van aandacht. Eind 2007, gelijk met de vaststelling van het Beleidskader duurzaamstestad.groningen.nl is de website www.duurzaamstestad.groningen.nl in het leven geroepen.

Actie 6: Uitvoeren Klimaatplan 2003-2007.

- 6-1. Afronden uitvoering Klimaatplan 2003-2007.
- 6-2. Opstellen van een 'Masterplan Groningen energieneutrale stad'.
- 6-3. Opstellen en uitvoeren energiebesparingsprogramma voor gemeentelijke gebouwen.
- 6-4. 'Waterzijdig inregelen' van alle 44 scholen, waarvan 10 in 2007.
- 6-5. Uitvoeren project 'Energiebesparing in 6.000 huishoudens met een laag inkomen'.
- 6-6. Voorbereiden duurzame wijk in Reitdiep IV.
- 6-7. Bevorderen toepassing warmtepompen in de Grunobuurt en op het Nelf-terrein.
- 6-8. Onderzoeken haalbaarheid warmtepompen in Eemskanaalzone.
- 6-9. Implementeren energievisie Meerstad in deelplan I en volgende deelplannen.
- 6-10. Stimuleren projecten gebruik restwarmte (zie Terreinwinst, act. 22-3 en 22-5).
- 6-11. Onderzoeken haalbaarheid biomassa-projecten in de stad.
- 6-12. Scheppen voorwaarden voor plaatsing windturbines op de Milieuboulevard.

6-1. Het Klimaatplan, waarvoor de minister van VROM in september 2003 een subsidie van € 437.309 heeft toegezegd, is uitgevoerd. Het plan bevat 51 taakstellingen. Op 25 hiervan werd de gemeente in september 2007 afgerekend bij de vaststelling van de definitieve rijkssubsidie. Deze liggen op koers. Zie bijlage 1 voor de afzonderlijke projecten. De toegezegde subsidie was bij het aflopen van de planperiode per 1 oktober, geheel besteed en ook werkelijk toegekend. De subsidieregeling is met een jaar verlengd, tot 1 oktober 2008. Wij hebben nieuwe projecten ingediend en voor 17 projecten goedkeuring gekregen. De meeste verkeren nog in de opstartfase. Een aantal vormt een nieuwe fase in aansluiting op net afgeronde projecten. In die gevallen zijn in het laatste kwartaal van 2007 al concrete onderdelen van activiteiten uitgevoerd. In principe ligt de uitvoering op koers.

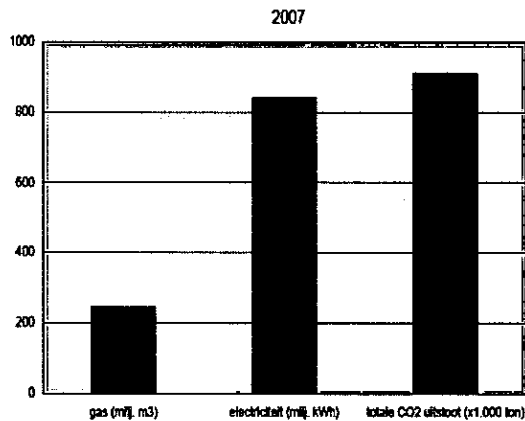
Om een beeld te hebben van het energiegebruik en de CO₂-uitstoot van heel Groningen wordt dit gemonitord.

Het energieverbruik in de stad Groningen is in 2006 ten opzichte van 2005 gestegen. Met een stijging van 0,13% is het gasverbruik nagenoeg gelijk gebleven, maar het elektriciteitsverbruik is met 3,4%

gestegen. Hierdoor is de uitstoot van CO₂ in de stad Groningen in 2006 bijna 2% hoger dan in 2005. Het aandeel duurzaam opgewekte energie (als percentage van het totale stedelijke verbruik in de stad) is verwaarloosbaar.

De cijfers over 2007 zijn niet vergelijkbaar met de cijfers over 2005 en 2006, omdat ze via een andere methode zijn berekend. Samen met Essent wordt gekeken naar een herberekening over de voorgaande jaren. Dan kunnen we bekijken of er sprake is van een verdere toename van het gebruik van energie. De gemeente koopt sinds 1 januari 2006 100% groene stroom in. Dit contract loopt t/m 2009.

6-2. Het bedoelde 'Masterplan Groningen energieneutrale stad' heeft de vorm gekregen van het al eerder genoemde *Beleidskader duurzaamstestad.groningen.nl* en *de Routekaart Groningen Energieneutraal + 2025*.

6-3. In 2007 zijn energiescans uitgevoerd in vier grote gemeentelijke gebouwen. Andere zullen volgen. Het opstellen van een energiebesparingsprogramma voor de gemeentelijke gebouwen en installaties vergt meer tijd dan voorzien. Ook in 2007 waren nog verdere voorbereiding en onderzoek nodig voor het uitzoeken van een geschikt registratiesysteem van het gemeentelijke energieverbruik. In het bijzonder bleek het vinden en bepalen van geschikte software een specialistische en veeleisende activiteit. Met de beoogde software moet aansluiting mogelijk zijn op verschillende gemeentelijke softwaresystemen. Aanschaf zal naar verwachting in 2008 plaatsvinden.

6-4. Het waterzijdig inregelen van scholen is in 2006 bij 4 scholen gebeurd, in 2007 bij 10 scholen, en in 2008 staan er weer 10 op het programma. De verwachting is dat in 2009 alle scholen die daarvoor in aanmerking komen waterzijdig zijn ingeregeld.

6-5. Project Energie Beter is gestart in 2007. Ongeveer 2500 energiebesparingspakketten werden in 2007 onder minima verspreid. Daarnaast hebben inmiddels 6 energieadviseurs (opgeleide werklozen) een vaste baan gekregen in het bedrijfsleven. Daarnaast zijn er nog steeds bijeenkomsten van Wonen++, een subsidieregeling gericht op het stimuleren van energiebesparing in bestaande woningen.

6-6. Voor Reitdiep-IV is een duurzaam kwaliteitsprofiel opgesteld. In 2007 is verder voorbereidend werk gedaan.

6-7. Senter-Novem heeft in 2006 voor de Grunobuurt een ambitieus energieadvies opgesteld. Het betreft een herinrichtingsproject van circa 400 woningen. Dit is in 2007 nader op haalbaarheid getoetst door woningcorporatie Nijestee. Besluitvorming hierover verwachten we in 2008. De bouw is nog niet gestart. De toekomstige bestemming van het Nelf-terrein is nog niet bekend.

De Velden: op de locatie van het voormalige Oosterparkstadion is een nieuwe woonwijk gepland (Nijestee is ontwikkelaar). Hiervoor is in 2007 een ambitieus energieconcept opgesteld (warmtepomp, extra isolatie, ventilatie met warmteterugwinning).

6-8. Eemskanaalzone: in 2007 is het energieconcept voor de Abel-Tasmantoren ontwikkeld. De maatregelen die worden toegepast zijn: warmtekoude opslag, afkoppeling regenwater, goede isolatie, balansventilatie met warmteterugwinning, 140 zonnecollectoren (280m²). Het project wordt gerealiseerd door Van Wijnen, in samenwerking met IN en Nijestee. Daarnaast is hiervoor een energie-exploitatiemaatschappij opgericht. Verwacht wordt dat de start van de bouw in 2008 plaatsvindt.

6-9. Zie bij actie 5-3 voor de energievisie voor Meerstad.

6-10. Zie bij acties 22-3, 22-5, Terreinvinst.

6-11. Door technische aanpassingen in 2006 is de capaciteit van de VAGRON beter benut. Mogelijkheden tot verdere optimalisatie in het proces houden de aandacht. De provincie heeft al eerder, in de zogenoemde Potentieelstudie, onderzoek gedaan naar duurzame verwerkingsopties van GFT en groenafval. Dit heeft voorsnag niet geleid tot aanbevelingen voor concrete vervolgacties.

6-12. In 2006 hebben Gedeputeerde Staten het verzoek om de plaatsing van windturbines op de milieuboulevard mogelijk te maken voorsnag afgewezen. Wij blijven scherp letten op mogelijkheden om de discussie hierover weer op te pakken in het kader van de voorbereiding van het POP-III, waarvan het 'keuzedocument' naar verwachting in 2008 door GS zal worden vastgesteld, en dat in 2009 door de Staten definitief zal worden vastgesteld.

Actie 7: Benutten mogelijkheden duurzaam bouwen.

7-1. Afzetten van 100 regentonnen via het Informatiepunt Duurzaam Bouwen.

7-2. Toepassen dubo-maatregelen zoals vastgelegd in het Klimaatplan, het Waterplan en/of de Nationale Pakketten voor dubo.

7-1. In 2007 zijn 94 regentonnen via het Informatiepunt Duurzaam Bouwen verspreid.

7-2. De gemeentelijke ambities voor duurzaam bouwen zijn vastgelegd in het handboek Groninger Woonkwaliteit (GWK). Wat energie betreft is de norm voor de energieprestatiecoëfficiënt (EPC, zie bijlage 2) in het Bouwbesluit aangescherpt van 1,0 naar 0,8. Daarmee is het Bouwbesluit inmiddels strenger dan het handboek GWK. In 2007 is – mede daarom – een aanpassing van het GWK voorbereid. Het vastleggen van een getalsmatige strengere eis dan het Bouwbesluit lijkt niet het beste resultaat in de praktijk op te leveren. Een beter resultaat wordt verwacht van een convenant met het bedrijfsleven, waarin het streven naar een beter integraal resultaat wordt vastgelegd. Verwacht wordt dat dit in 2008 zijn beslag kan krijgen.

Het afkoppelen van hemelwaterafvoer werd gecombineerd met de projecten voor rioolvervanging.

Actie 8: Bevorderen duurzame projecten in San Carlos.

8-1. Ondersteunen afvalproject in San Carlos.

Sinds 2004/2005 adviseert de Milieudienst de stad San Carlos in Nicaragua over de aanleg van een nieuwe stortplaats en een betere inzameling van afval. Ook hebben wij onze zustergemeente hiervoor diverse keren financiële middelen beschikbaar gesteld. In juni 2006 heeft een bestuurlijke delegatie van San Carlos een bezoek gebracht aan Groningen. Bij dit bezoek bleek dat het afvalproject te kampen had met enige terugslag. Ondanks dat heeft San Carlos een prestigieuze nationale prijs gewonnen op het gebied van afvalinzameling en afvalverwerking. De gemeente San Carlos zet het prijzengeld in voor de tweede fase van het afvalproject. In 2007 heeft onze gemeente een financiële bijdrage geleverd van € 10.000, bestemd voor het afvalwaterzuiveringproject.

Thema De levende stad

Actie 9: Behouden of vergroten van het areaal binnenstedelijk groen.

- 9-1. *Uitvoeren projecten en maatregelen uit het Groenstructuurplan.*
- 9-2. *Aanpakken van 5 knelpunten in de stedelijke ecologische structuur.*

9-1. In 2007 is er in nauwe samenwerking met betrokkenen een Groenstructuurvisie (werd eerder Groenstructuurplan genoemd) opgesteld. Deze zal in 2008 na inspraak worden vastgesteld. De basisgroenstructuur is ook vastgelegd in de concept-structuurvisie 'Stad op Scherp'. In het plan zijn diverse projecten en maatregelen opgenomen om de kwaliteit van het stedelijke groen te beschermen en te verbeteren.

Met de uitvoering van het Kaderplan Stadspark is in 2007 gestart.

9-2. De barrières in de stedelijke ecologische structuur (SES) worden sinds 2007 projectmatig aangepakt. Ten zuiden van het Stadspark zijn in samenwerking met Rijkswaterstaat twee faunakruisingen onder de A7 gerealiseerd. Ook het Euvelgunnetracé wordt voorzien van een faunatunnel. Van de 22 knelpunten in SES die in 2005 zijn geïnventariseerd, zijn er in 2007 drie opgeheven. Het doel was: vijf.

Actie 10: Realiseren groen- en waterprojecten aan de stadsranden.

- 10-1. *Uitvoeren kleinschalige kwaliteitsmaatregelen rond Leegkerk/Dorkwerd.*

10-1. Het afronden van het waterstructuurplan Westrand, dat grotendeels in 2006 werd opgesteld, is, door capaciteitsgebrek bij het Waterschap, helaas in 2007 nog niet gelukt. Het (in het kader van het PURE-project uitgewerkte) beheer- en inrichtingsplan is definitief afgerond. Van de projectvoorstellen die in 2006 zijn opgesteld om de kwaliteit van natuur en landschap te behouden, zijn enkele gehonoreerd voor subsidie in het kader van het Regiopark. Binnenkort kan daarom gestart worden met het daarvoor nodige kavelruilproces. In een volgend stadium zal een beroep gedaan worden op ILG-subsidie.

Aan het einde van het jaar is met het Groninger Landschap overeenstemming bereikt over de overdracht van het beheer van de Hunzezone aan die organisatie.

In het kader van de Regiovisie is gestart met het opstellen van een visie voor de stadsrand Noordoost en een uitvoeringsplan voor het Reitdiepgebied / Koningslaagte.

Actie 11: Realiseren ecologisch beheer in alle gebieden van de ecologische structuur.

- 11-1. *Vaststellen van 10 ecologische beheerplannen.*
- 11-2. *Intensiveren voorlichting aan groenbeheerders en -eigenaren.*
- 11-3. *Uitbreiden en/of verbeteren van het ecologisch beheer binnen de stedelijke ecologische structuur.*

11-1. In verband met de voorgenomen bouw op de Kempkensberg is voor het Sterrebos een nieuw integraal beheerplan gemaakt. Het concept voor het ecologisch-beheerplan voor het Stadspark zal alsnog worden uitgebreid tot een integraal beheersplan voor het gehele park. Er zijn in 2007 dus 2 concept ecologische beheerplannen (Sterrebos en Stadspark) opgesteld. De ambitie om 10 beheersplannen op te stellen bleek niet haalbaar. Om dit te kunnen verbeteren zijn voor 2008 extra middelen uit de Stadsmeierrechten beschikbaar gesteld.

11-2, 11-3. Twee belangrijke instrumenten voor de realisering van de stadsecologie zijn in 2007 gerealiseerd. Het doelsoortenbeleid is grotendeels afgerond met de vaststelling van de deelnota Noord. Daarnaast is de soortbescherming een regulier onderdeel van het (groen)beheer geworden met de invoering van de Gedragscode Bestendig Beheer, die inmiddels ook door het Ministerie LNV is goedgekeurd. Vooruitlopend op de regulering in een gedragscode zijn met de natuurorganisaties

werkafspraken gemaakt over de uitvoering van de Flora en Faunawet bij de planvorming van de ruimtelijke projecten.

11-3. De Stedelijke Ecologische Structuur (SES) heeft in 2007 een omvang van 859 ha gekregen; daarvan wordt 464 ha (57%) ecologisch beheerd, dat is een toename met 4 hectare t.o.v. vorig jaar.

Actie 12: Verbeteren wateropvang en -kwaliteit.

12-1. Opstellen integraal Waterplan 2008-2012.

12-2. Ontwikkelen gemeentelijk beleid voor de opvang respectievelijk afvoer van overtollig grond- en regenwater.

12-3. Uitvoeren waterstructuurplan Noorddijk.

12-4. Uitvoeren waterstructuurplan Drentsche Aa.

12-5. Stimuleren afzet regentonnen (zie act. 7-1), aanleg groene daken, en het geven van voorlichting.

12-1. In verband met de noodzakelijke aanpassing aan de procedure van de Kaderrichtlijn Water (KRW), is de start van het opstellen van het integrale waterplan voor 2008-2012, het 'Groninger Water- en Rioleringsplan' (GWRP) een half jaar uitgesteld. Dat maakt het mogelijk om de uitvoeringsmaatregelen, die de KRW van de gemeente vraagt, mee te nemen. Met de voorbereidingen is in 2007 gestart. De stad voldoet grotendeels aan de eisen die de Kaderrichtlijn Water stelt.

12-2. De inventarisatie van de stedelijke waterberging is afgerond en zal in maatregelen en projecten voor het GWRP vertaald worden. Ook de resultaten van een inventarisatie naar de grondwatersituatie worden hierin verwerkt. (gemeentelijke watertaken). Met de beide waterschappen worden afspraken gemaakt over de invoering van het beheer en onderhoud van de watergangen, dat is afgestemd op de functies in het Waterplan. Het oppervlak van de stedelijke waterstructuur is in 2007 niet gewijzigd.

12-3 en 12-4. Het opstellen van de waterstructuurplannen Drentsche Aa wacht op een geschikt moment voor een opstart samen met de gemeente Haren. De uitvoering van fase 1 van het waterstructuurplan Noorddijk is in 2007 gestart met de aanleg van de Lewenborgsingel. Voor de volgende fase wordt subsidie aangevraagd in het kader van de Kaderrichtlijn Water. Vooruitlopend daarop zijn in Lewenborg en Beijum verbeteringen aan het watersysteem en de riolering uitgevoerd

12-5. De voorbereiding voor het stimuleren van de aanleg van groene daken heeft in 2007 plaatsgevonden, maar het zwaartepunt van de voorlichting zal in de jaren erna liggen.

Actie 13: Vergroten biodiversiteit in de stad.

13-1. Uitwerken van het doelsoortenbeleid voor de stedelijke ecologische structuur.

13-1. Het doelsoortenbeleid is grotendeels afgerond met de vaststelling van de deelnota Noord. De soortbescherming is een regulier onderdeel van het groenbeheer geworden met de invoering van de Gedragscode Bestendig Beheer, die inmiddels ook door het Ministerie LNV is goedgekeurd. Met de beide waterschappen worden afspraken gemaakt over het invoeren van beheer en onderhoud van de watergangen, afgestemd op de functies in het Waterplan (GWRP). Daarmee wordt de natuur gerespecteerd.

Thema Bedrijven

Vergunningverlening

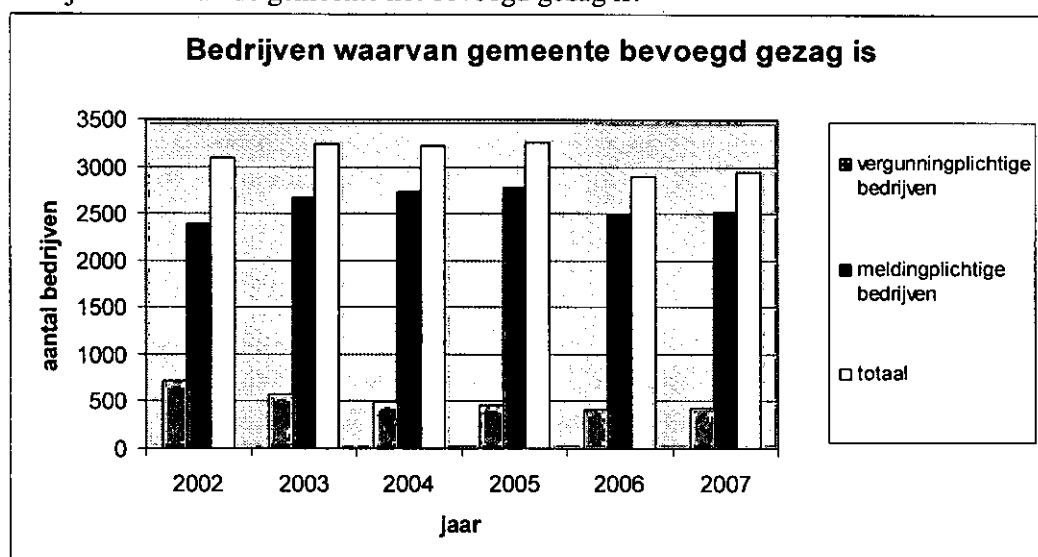
Actie 14: Bedrijven krijgen een passende vergunning.

14.1: Actualiseren van vergunningen die ouder zijn dan 10 jaar dan wel 5 jaar als het een risicobedrijf betreft mits zinvol vanwege de milieu- en/of veiligheidsrisico's.

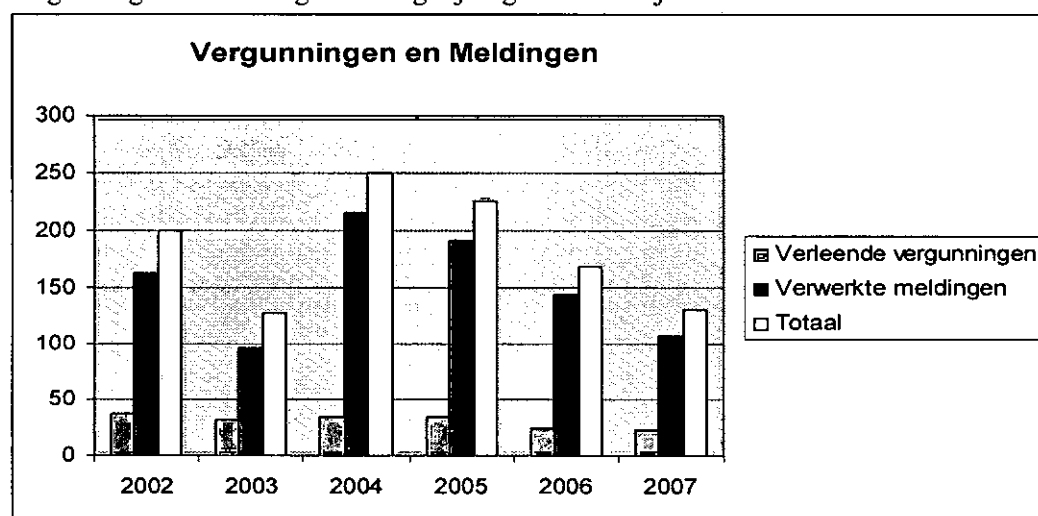
Per 1-1-2008 is het Activiteitenbesluit in werking getreden. Daarmee is de vergunningplicht van een aantal inrichtingen vervallen. In 2007 is duidelijkheid over die verandering afgewacht en vervolgens geïnventariseerd welke vergunningen geactualiseerd zouden moeten worden. Het gaat in totaal om circa 10 gevallen. De actualisering daarvan is inmiddels ter hand is genomen.

Voor alle LPG-tankstations is in de milieuvergunning de maximale doorzet aan LPG vastgelegd om te waarborgen dat de uitgevoerde beoordeling van risico's overeenkomt met de feitelijke situatie.

Bedrijven waarvan de gemeente het bevoegd gezag is:

Vergunningen en meldingen in vergelijking tot eerdere jaren:

Er is sinds 2004 sprake van een afname in de aantallen vergunningen en meldingen. Dat kan worden verklaard door een afname van procedures die op initiatief van de gemeente worden gestart. Dat gebeurt minder vaak omdat achterstand in de actualisering van bedrijfssituaties is ingelopen.

Aantallen vergunningen en meldingen in 2007:

Aantal verleende vergunningen Wet milieubeheer:	23
Aantal verwerkte meldingen Wet milieubeheer:	107
Aantal gevallen waarin nadere eisen zijn opgelegd:	12
Festiviteitenvergunningen (ontheffingen):	109

Actie 15: Verankeren van het aspect duurzaamheid bij bedrijven.

- 15-1. *Opstellen en uitvoeren van het 'Programma bedrijven en duurzaamheid'.*
- 15-2. *Verankeren van het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) in nauw overleg met het bedrijfsleven.*
- 15-3. *Uitvoeren maatregelen bedrijfsinterne milieuzorg (BIM) binnen het gemeentelijk concern zoals duurzame inkoop, biologische catering en een energiescan bij gebouwen.*

15-1. In 2007 is veel tijd geïnvesteerd in het opstellen van de *Routekaart Groningen Energieneutraal +2025* en het *Jaarprogramma Duurzaamste stad*. In dit Jaarprogramma is een thema *Bedrijven en Economie* opgenomen, dat het 'programma bedrijven en duurzaamheid' vormt. Bij vergunningverlening is in enkele gevallen, op basis van het energieverbruik, een energiebesparingsonderzoek dan wel een besparingsmaatregel voorgeschreven. Daarbij is een terugverdientijd van vijf jaren of minder als uitgangspunt genomen. Een dergelijk voorschrift is bijvoorbeeld opgelegd aan een zogenoemd datahotel. Daarnaast zijn bedrijven ondersteund bij het ontwikkelen van initiatieven, gericht op energiebesparing en afvalpreventie.

15-2. **Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)**

Samen met het COS, centrum voor internationale samenwerking, en de Kamer van Koophandel is in het kader van de LvDO-regeling¹ een MVO-project uitgevoerd. In Noord-Nederland zijn drie projecten uitgevoerd: MVO in de renovatiebouw-keten, MVO op een bedrijventerrein en MVO in de agrarische sector. In Groningen is het project MVO op een bedrijventerrein uitgevoerd op Corpus den Hoorn, Kranenburg en Zernike. In 2008 zullen vervolgvacatures worden opgezet. In oktober hebben 10 ondernemers deelgenomen aan een zogenoemde MVO-rally waarbij aan de hand van praktijkvoorbeelden gesproken is over MVO binnen hun bedrijf. Als vervolg hierop is tijdens de noordelijke bedrijvencontactdagen in Martiniplaza een high tea georganiseerd, waar circa 60 ondernemers uit de noordelijke provincies uit tal van sectoren ervaringen hebben uitgewisseld. Zij discussieerden over het hele spectrum van maatschappelijk verantwoord ondernemen van ambitie naar praktijk. Er blijken voldoende mogelijkheden te zijn voor een praktisch vervolg.

- Onderscheiding Duurzaamste Ondernemer.

Tijdens de promotiedagen heeft ook de uitreiking van de prijs voor de duurzaamste ondernemer van Groningen plaatsgevonden. Er waren 19 deelnemers. De prijs is gewonnen door het installatiebedrijf Wolter & Dros. Dit bedrijf laat zien dat in het eigen bedrijf maar ook in de advisering van bedrijven duurzame installaties de gewoonste zaak van de wereld zijn. De winnaar gaf aan dat het geldbedrag van de prijs te willen investeren in een gratis energiescan voor bedrijven. Dit initiatief is verder uitgewerkt in het project Energiemanagement / Energieloket. De prijsvraag werd door ondernemers goed gewaardeerd.

- Duurzaamheidsscan.

In 2007 zijn de voorbereidingen getroffen voor de duurzaamheidsscan op Westpoort. Er is een start gemaakt met een pilot bij het eerste bedrijf dat zich op Westpoort vestigt. (zie ook bij actie 21)

- Cradle to cradle.

In 2007 is een aantal studenten van de Hanzehogeschool in opdracht van de Milieudienst gestart met het project *Cradle to cradle (c2c)*. Deze studenten hebben de mogelijkheden voor het opzetten van c2c-projecten bij bedrijven in kaart gebracht. Er zijn diverse enthousiaste ondernemers gevonden die

graag verder willen met dit onderwerp. Er zijn al bedrijven die dit onderwerp in hun bedrijfsvoering proberen toe te passen.(bijv. Esha).

15-3. De gemeente is, sinds de ondertekening van de intentieovereenkomst, bezig het aandeel van duurzame inkopen te vergroten, met als doel dit in 2010 naar 75 % te brengen. Van de gemeentelijke diensten wordt verwacht dat zij standaard een paragraaf over duurzaamheid in het aanbestedingsdocument opnemen. In principe geldt dat duurzame inkopen 5% duurder mogen zijn dan de traditionele inkopen; blijft de offerte binnen deze marge dan moet voor de duurzame variant worden gekozen. Het toepassen van deze regel is in veel gevallen niet zo eenvoudig, vraagt aanpassing in de uitvoering en soms creativiteit bij het vinden van de juiste criteria. In het algemeen maakt de gemeente bij aanbestedingen gebruik van de criteria die Senter-Novem heeft opgesteld. Die zijn echter maar voor een zeer beperkt aantal artikelgroepen beschikbaar. Voor alle overige aanbestedingen geldt dat bepaalde sociale aspecten (kinderarbeid, stageplaatsen, werknemers uit de kaartenbakken van de sociale dienst of de sociale werkplaats) altijd worden meegewogen. Daarnaast moet door gedegen marktonderzoek vooraf per geval worden vastgesteld welke milieu- en sociale aspecten verder meegenomen kunnen worden binnen de geldende wet- en regelgeving en de genoemde bandbreedte van 5%. In de aanbestedingsleidraad is opgenomen dat het 'commodityteam' dat belast is met de aanbesteding ook de criteria voor de duurzaamheid moet aangeven.

Biologische catering: De zuivelproducten in de kantines van alle gemeentelijke diensten zijn biologisch, en in de automaten worden biologische koffie en fair-trade-thee gebruikt. Het aanbod van biologische producten zal in alle kantines in 2008 fors worden uitgebreid.

Zie voor de energiescans: actie 6 en bijlage 1.

Actie 16: Verbeteren van de dienstverlening aan bedrijven.

16-1. Invoeren digitale formulieren voor aanvraag vergunning en het doen van een melding.

16-2. Implementeren nieuwe wetgeving in onze organisatie en werkwijze, mede om daarmee de dienstverlening aan bedrijven te optimaliseren.

16-3. Voeren van een integraal vooroverleg bij grote (bouw)projecten en afstemmen procedures en voorschriften.

16-1. Bij de afdeling Vergunning & Handhaving is een pilot uitgevoerd van het zogenaamde e-Wob-project. E-Wob: elektronisch beschikbaar stellen van informatie op basis van de Wet Openbaarheid van Bestuur. Dit project is gericht op het digitaal beschikbaar stellen van informatie over de vergunningprocedures. De pilot is met succes afgerond en zal worden opgeschaald naar andere onderdelen van de gemeentelijke organisatie.

16-2. In 2007 is veel tijd besteed aan de voorbereiding op het inwerkingtreden van het Activiteitenbesluit (per 1-1-2008) en van de Omgevingsvergunning (aanvankelijk per 1-1-2008, nu wellicht per 1-1-2009). In dat verband zijn landelijk ICT-voorzieningen ontwikkeld of in ontwikkeling voor het digitaal indienen van meldingen en vergunningaanvragen. In december 2007 is in een brief aan alle betrokken bedrijven aangegeven wat het Activiteitenbesluit inhoudt en welke veranderingen dat voor elk individueel bedrijf met zich brengt. Circa 20% van de bedrijven heeft voortaan geen melding meer te doen voor de legalisering van bedrijfsactiviteiten. Voor circa 10% is de vergunningplicht vervallen. Voor alle bedrijven is het aantal administratieve- en onderzoeksverplichtingen verminderd. Vergunningverleners en toezichthouders hebben een training gevolgd in het toepassen van de nieuwe regels. De afdeling Vergunningverlening en Handhaving is nauw betrokken geweest bij het opzetten van die training, onder de vlag van het Platform Milieuhandhaving Grotere Gemeenten.

16-3. In de voorbereiding op de Omgevingsvergunning zijn binnen het concernbrede project Omgevingsvergunning enkele pilots uitgevoerd die waren gericht op integraal vooroverleg over vergunningen bij nieuwbouw (bouw, milieu, gebruik). De ervaringen zijn meegenomen in het

uitwerken van de processen voor de uitvoering van de Omgevingsvergunning. Die processen worden begin 2008 getest in een aantal specifieke pilots.

Handhaving

Actie 17: Handhaven op basis van prioriteiten en rendement.

- 17-1. Uitvoeren van milieucontroles bij minimaal 335 bedrijven in verband met risicovolle activiteiten.*
- 17-2. Uitvoeren vervolg handhavingsproject 'Energiebesparing in 10 kantoorgebouwen'.*

17-1 en 17-2. Voor 2007 is, op basis van een omgevingsanalyse met prioritering voor (potentiële) milieubelasting en risico's, een aantal toezichtsprojecten benoemd, die voor het grootste deel zijn uitgevoerd. Daarnaast hebben controle-acties plaatsgevonden naar aanleiding van klachten.

Enkele projecten zijn niet of onvolledig uitgevoerd. Dat betreft:

- De controle van propaantanks in het volkstuincomplex Bruilwering. Die controle is opgeschort vanwege discussie tussen terreingebruikers en de gemeente over permanente bewoning.
- De uitvoering van systeemtoezicht bij een aantal grotere bedrijven. De reden is dat het opstellen van een daarvoor benodigd toezichtsplan per bedrijf meer tijd heeft gevraagd dan was voorzien. De uitvoering wordt in 2008 gerealiseerd.
- Controle energieverbruik bij 10 grote bedrijven/instellingen. Die actie is opgenomen in het duurzaamheidsprogramma en aangepast aan andere activiteiten in dat verband.
- De controle van metaalbedrijven. Dat project is doorgeschoven naar 2008, omdat alle bedrijven in die branche per 1 januari 2008 onder het Activiteitenbesluit vallen en niet meer vergunningplichtig zijn. Daarmee zijn de van toepassing zijnde regels veranderd.

Actie 18: Meer integraal en gezamenlijk handhaven.

- 18-1. Controle risicobedrijven door de Milieudienst (MD) en de Brandweer.*
- 18-2. Controle vuurwerkbedrijven door de MD, Brandweer en politie.*
- 18-3. Controle bedrijventerreinen op niet-gemelde bedrijven of activiteiten door de MD, RO/EZ en de politie.*
- 18-4. Controle van lozingen op het riool door de MD en de Waterschappen.*
- 18-5. Ketentoezicht bouw- en sloopafval, gronddepots en dierlijke vetten (met anderen).*
- 18-6. Controle van horecabedrijven (met anderen).*

18-1. Zogenaamde risicobedrijven (bedrijven die vallen onder het Besluit Risico's Externe Veiligheid Inrichtingen, zoals LPG-tankstations) zijn in 2007 tweemaal bezocht, waarvan één keer door de Milieudienst, samen met de Brandweer. De bedrijven voldoen aan de regels.

18-2. Al een aantal jaren vindt systematisch toezicht plaats op vuurwerkbedrijven en -verkooppunten. Daarbij worden zowel administratieve als technische controles uitgevoerd. Alle 19 verkooppunten van vuurwerk zijn tijdens de verkoopdagen bezocht. Uit de administratieve controles is geconcludeerd dat in zes gevallen de toegestane voorraad werd overschreden. Bij de technische controles werden bij zes bedrijven onvolkomenheden vastgesteld. Uiteindelijk is in twee gevallen een waarschuwing (voornemen opleggen dwangsom) uitgedeeld. De administratieve gegevens worden gebruikt in het kader van ketentoezicht. Daartoe is een provinciaal vuurwerkteam samengesteld.

18-3. In 2007 is in samenwerking tussen Milieudienst, de dienst RO/EZ, de brandweer en de politie op enkele bedrijventerreinen gecontroleerd op het gebruik van verhuurloodsen. Invalshoeken waren de naleving van milieu-, bouw- en gebruiksregels. In totaal zijn 178 adressen bezocht. Er zijn geen ernstige overtredingen van de regels geconstateerd. Wel is in 29 gevallen een vervolgactie nodig gebleken ten behoeve van legalisering of het ongedaan maken van overtredingen. Dit project krijgt een vervolg.

18-4. De Milieudienst heeft gesprekken gevoerd met de beide waterschappen over de doorwerking van wijzigingen in de wetgeving (Activiteitenbesluit, Wet Algemene bepalingen omgevingsrecht, Waterwet) in de taakuitvoering en de samenwerking daarbij. In 2007 zijn in enkele gevallen gezamenlijke acties uitgevoerd. De concretisering van de samenwerking vindt plaats in het kader van de uitwerking van de handhaving van de Omgevingsvergunning. Afstemmingsplatform is het Lokaal Handhavingsoverleg (LHO).

18-5. In 2007 is tweemaal samen met de politie een controle op de inhoud van containers met bedrijfsafval uitgevoerd. Daarbij zijn in totaal 35 bedrijven gecontroleerd. In vier gevallen werd een waarschuwing gegeven. In veertien gevallen is proces verbaal opgemaakt wegens overtreding van de afvalstoffenregels. Die betrof veelal de aanwezigheid van gevaarlijk afval tussen het gewone bedrijfsval. De milieudienst heeft daarnaast deelgenomen aan de provinciale Milieu-estafette die in 2007 gericht was op provinciebreed georganiseerde controles van grondtransporten en gronddepots.

18-6. Ook in 2007 is veel aandacht gegeven aan het toezicht op horeca-inrichtingen. Beleid is dat toezicht alleen plaatsvindt naar aanleiding van klachten en tijdens festiviteitendagen (controle op gedragsregels en het in acht nemen van eindtijden). Om effectief te kunnen handhaven wordt gewerkt met een stelsel van zogenoemde nadere eisen voor individuele inrichtingen. Die inzet lijkt te resulteren in een afname van het aantal klachten.

Gegevens:

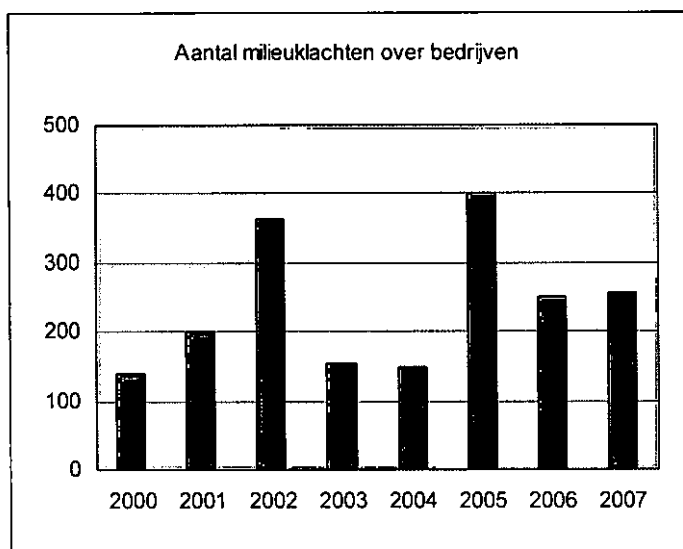
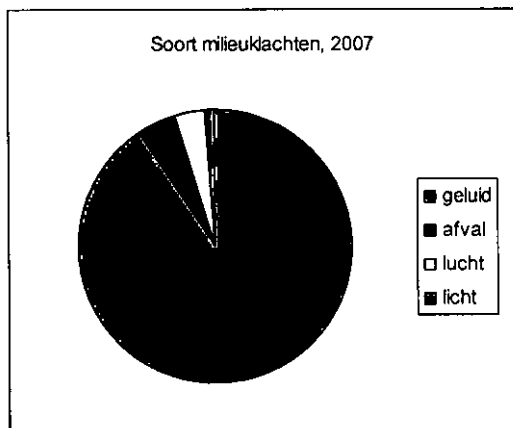
Aantal uitgevoerde controles:	465
Aantal gecontroleerde inrichtingen:	241
Toepassing van bestuursrechtelijke sanctiemiddelen:	51
Aantal ontvangen klachten:	*257

*) exclusief de klachten over geluidsoverlast door een housemuziek-evenement op 28-07-07 op de draf- en renbaan.

Verdeling van het type klachten in 2007:

Geluid i.v.m. horeca	130
Geluid incl. overige bedrijven	*233
Afval	12
Lucht	9
Licht	3

*) excl. de ruim 200 klachten over geluidsoverlast door een housemuziek-evenement op 28-07-07 op de draf- en renbaan

Externe veiligheid

Actie 19: Informatie verstrekken over externe risico's.

19-1. Aanleveren van actuele gegevens over risicobedrijven aan het landelijke register en de provinciale risicokaart.

De gemeente levert jaarlijks – zo ook in 2007 – informatie over veiligheidsrisico's aan voor het landelijke risicoregister. De informatie betreft bijvoorbeeld de ligging van risicovolle inrichtingen, wat deze bedrijven wel of niet mogen produceren, wie wat mag vervoeren via welke weg, en aan welke eisen dat transport moet voldoen. Het risicoregister is een landelijke gegevensbank die alle bekende risico's bevat waaraan ook een plaats is toe te kennen. Dit is de basis voor de zogenaamde risicokaarten. Dit zijn topografische kaarten met informatie over de locaties van mogelijke risico's, bijbehorende risicocontouren of effectcirkels. Elke provincie beheert zijn eigen kaart. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is eindverantwoordelijk voor de risicokaart. Het rijk werkt samen met gemeenten en provincies aan de gegevensbank. De door ons aangeleverde informatie komt dus uiteindelijk op de risicokaart Groningen terecht die te vinden is op de website van de provincie Groningen. De provinciale risicokaart wordt regelmatig geactualiseerd. In de loop van 2008 zal ook de ligging van hoge-drukleidingen op de kaart komen te staan.

Actie 20: Voorkomen van externe risico's.

- 20-1. In acht nemen van het BEVI bij de vergunningverlening aan bedrijven.*
- 20-2. Toepassen van de 'Veiligheidstoets' bij de voorbereiding van ruimtelijke plannen.*
- 20-3. Vastleggen veiligheidszones in ruimtelijke plannen rond risicovolle activiteiten.*
- 20-4. Evalueren 'Interimbeleid voor groepsrisico' en nader uitwerken in een bestuurlijk afwegingskader.*
- 20-5. Leveren bijdrage aan het 'Uitvoeringsprogramma externe veiligheid 2006-2010'.
Hierbij nadrukkelijk aandacht besteden aan het transport van gevaarlijke stoffen (met name via de weg en buisleidingen).*

20-1, 20-2, 20-3, 20-5. De productie en opslag en ook het transport (via weg, water, spoor en buisleiding) en het gebruik van gevaarlijke stoffen brengen ernstige risico's met zich mee voor de omgeving. Doel van het externe veiligheidsbeleid is om deze risico's zoveel mogelijk te verkleinen en te beheersen. De veiligheidsrisico's worden uitgedrukt in plaatsgebonden risico (individueel overlijdensrisico als gevolg van een ongeval met gevaarlijke stoffen) en groepsrisico (de kans dat in één keer een groep mensen dodelijk wordt getroffen door een ongeval met gevaarlijke stoffen). In Groningen wordt overal voldaan aan de harde veiligheidsnormen zoals deze zijn opgenomen in het 'Besluit externe veiligheid inrichtingen' (BEVI, voor bedrijven) en in de Circulaire Risiconormering Vervoer Gevaarlijke Stoffen (CRVGS, voor transportroutes). De normen bestaan uit harde grenswaarden voor het plaatsgebonden risico (vaste veiligheidsafstanden waarbinnen bijvoorbeeld geen woningbouw is toegestaan) en de verantwoordingsplicht voor het groepsrisico. Deze regelgeving wordt gehanteerd bij het vaststellen van ruimtelijke plannen door daarin de vereiste veiligheidszones vast te leggen. Het uitgangspunt hierbij is dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen (bijvoorbeeld bouw van kantoren, scholen etc.) niet leiden tot onverantwoorde toename van het veiligheidsrisico. Dit bereiken wij o.a. door het volgen van de procedure die is vastgelegd voor de veiligheidstoets: samenwerking tussen ROEZ, MD en hulpverleningsdienst (brandweer).

Verder is de gemeente bevoegd gezag (op grond van de Wet milieubeheer) voor ruim twintig risicobedrijven, waaronder de LPG-tankstations. Wij zien erop toe, dat deze voldoen aan het Besluit externe veiligheid inrichtingen (BEVI).

De provincie, gemeenten, regionale brandweer (HVD) en regio's werken nauw samen bij de uitvoering van het beleid voor externe veiligheid. Zij hebben hiertoe het 'Uitvoeringsprogramma externe veiligheid 2006-2010' opgesteld. De uitvoering verloopt volgens planning. De minister van VROM stelt hiervoor middelen beschikbaar, die worden verdeeld via de provincie.

20-4. De evaluatie van het 'interimbeleid voor groepsrisico' is niet afgerond in 2007. In de regelgeving vanuit het rijk traden enkele malen veranderingen op, waardoor een evaluatie niet effectief kon zijn. Deze wordt nu in 2008 uitgevoerd. Aan de hand van de evaluatie zullen voorstellen gedaan worden voor definitief gemeentelijk beleid voor externe veiligheid, waarin ook de omgang met het groepsrisico is opgenomen.

Terreinwinst

Actie 21: Scheppen van voorwaarden voor activiteiten in het kader van Terreinwinst.

- 21-1. Invoeren parkmanagement op nieuwe terreinen inclusief het aspect duurzaamheid, zoals het toepassen van een 'vestigingscan' bij nieuwvestiging.*
- 21-2. Ondersteunen bedrijvenverenigingen bij het opzetten van activiteiten op het vlak van Terreinwinst.*

21-2. Doel van 'Terreinwinst' is om door een integrale aanpak en in nauwe samenwerking met de betrokken bedrijven(verenigingen) de kwaliteit van bedrijventerreinen duurzaam te verbeteren. Bij Terreinwinst worden ook milieuaspecten meegenomen zoals energie, afval, water, bodem, verkeer & vervoer, efficiënt ruimtegebruik en milieu op bedrijfsniveau. De gemeente ondersteunt dit door actieve deelname van een medewerker van de Milieudienst. Deze stimuleert en adviseert met name op het gebied van duurzaamheid. De ambities van de gemeente Groningen op het gebied van duurzaamheid zijn in 2007 in 2 nieuwe beleidsdocumenten vastgesteld, te weten: 'Beleidskader duurzaamstestad.groningen.nl' en de 'Routekaart Groningen Energieneutraal '2025'. Dat heeft geleid

tot het opstarten van een aantal nieuwe acties, zoals hieronder aangegeven. Dit is ook uitgewerkt in het Jaarplan Terreinwinst 2008 dat in 2007 is opgesteld.

21-1. In 2007 is de Vereniging Parkmanagement Westpoort opgericht. Met deze organisatievorm voor het nieuwe bedrijventerrein Westpoort wordt het kwaliteitsniveau van het bedrijventerrein gewaarborgd. Aan bedrijven die zich vestigen op het bedrijventerrein wordt een duurzaamheidsscan plus een begeleidingstraject aangeboden. Daarmee worden al vroeg in het planningsproces van de ondernemer de kansen voor energiebesparing, duurzame energie, duurzaam bouwen, duurzame mobiliteit en duurzaam ruimtegebruik in beeld gebracht. Dit gebeurt in het kader van het opstellen van een Plan van Aanpak Duurzaam Westpoort, fase 1, dat in het voorjaar van 2008 zal worden afgerond.

Actie 22: Realiseren milieuwinst voor minstens drie aspecten per cluster van bedrijventerreinen.

22-1. Organiseren voorlichting over invoering Europese richtlijn inzake energieprestatie bedrijfsgebouwen.

22-2. Stimuleren collectieve inkoop op basis van duurzame criteria door bedrijvenverenigingen, zoals bijv. inkoop groene stroom.

Cluster Zuidoost:

22-3. Benutten restwarmte van de VAGRON door naburige bedrijven.

[22-4. Is al eerder uitgevoerd.]

Cluster West:

22-5. Uitvoeren Energievisie Westpoort met als doel 4-8% energiebesparing bij nieuwbouw en het realiseren van minimaal 5% duurzame energie op het terrein.

22-1. Het initiatief van het Overleg Bedrijvenparken Groningen (de koepel van de bedrijvenverenigingen) dat Energiemanagement bij ondernemers stimuleert en moet uitmonden in een Energieloket voor ondernemers, is actief door de gemeente ondersteund. Het Energieloket krijgt o.a. een rol in voorlichting over energiebesparing bij bedrijven.

22-2. In samenwerking met 2 installatiebedrijven zal aan 30 bedrijven een energiescan aangeboden worden en geïnventariseerd welke bedrijven collectief, liefst groene, energie willen inkopen. De voorbereidingen daarvoor hebben in 2007 plaatsgevonden.

22-3. Het verkennende onderzoek dat in 2006 is gedaan naar het benutten van de restwarmte van de VAGRON door naburige bedrijven, wees uit dat dit een kansrijke optie was. In 2007 is de praktische uitwerking daarvan verder onderzocht. Dit heeft geleid tot de oprichting van een projectgroep waarin de betrokken partijen (VAGRON, Milieudienst, Nedcoat) de concrete realisatie in 2008 verder ter hand nemen.

22-5. Aan de hand van de in 2006 opgestelde Energievisie Westpoort zijn in 2007 voorbereidingen voor een vervolg getroffen: met ondernemers die zich op Westpoort willen vestigen zullen gesprekken worden gevoerd, zij zullen duurzaamheidsscans aangeboden krijgen, waarmee opties voor energiebesparing in beeld worden gebracht.

Verder gerealiseerd in 2007

Er is een begin gemaakt met het opstellen van een Programma Energiebesparing MKB. Dat loopt door in 2008. Daaraan gekoppeld wordt een subsidieregeling voor o.a. energiebesparing bij MKB-bedrijven opgesteld.

Thema Bodem

Actie 23: Scheppen van voorwaarden voor stedelijke ontwikkelingen.

23-1. Uitvoeren 20 bodemonderzoeken.

23-2. Uitvoeren 20 saneringen om weg vrij te maken voor stedelijke ontwikkelingen.

In 2007 is voor het realiseren van stedelijke ontwikkelingen op 40 locaties een (deel)sanering uitgevoerd. Hiermee is de opgave uit het Milieuprogramma 2007 gehaald. In het Milieujaarverslag 2006 is aangegeven dat het aantal bodemprestatie-eenheden (BPE) lager is uitgekomen dan verwacht. Deze situatie is in 2007 niet anders. De BPE is een maat voor gesaneerd volume en oppervlak en wordt gebruikt als indicator voor de vijfjaarlijkse verantwoording aan het ministerie van VROM. Het ministerie is op de hoogte van het feit dat het accent in de besteding van bodemsaneringsgelden van de gemeente bij onderzoeksactiviteiten ligt. Onderzoeken worden echter niet in BPE's uitgedrukt.

Als aansprekende sanering in 2007 kan die aan het Damsterdiep (parkeergarage) genoemd worden. Ook de sanering van de voormalige rioolpersleiding op het gebied van de gemeente Groningen is in 2007 afgerond.

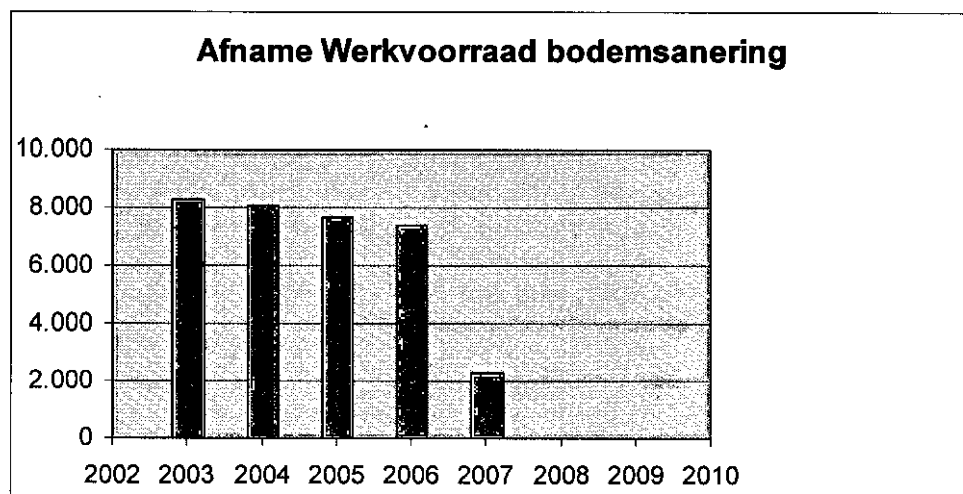
Actie 24: Verstellen en aanpakken van risicosituaties.

24-1. Uitvoeren van 500 historische/oriënterende bodemonderzoeken.

24-2. Beoordelen van 50 externe onderzoeken.

24-3. Saneren van 2 risicolocaties.

24-1. Met een systematische benadering hebben we in 2007 circa 5000 locaties uit de werkvoorraad met een hoog risicoprofiel nader beoordeeld. Het ging in 3600 gevallen om dempingen. Deze groep konden we in zijn geheel op een snelle manier screenen. Verder waren het locaties uit de hoogste risicogroep. Bij een klein aantal locaties was nader bodemonderzoek nodig om vast te stellen of er mogelijk milieuhygiënische risico's zijn. Hiervoor zijn de eigenaren benaderd. De werkvoorraad is door deze activiteiten verlaagd van meer dan 7000 locaties aan het begin van 2007 tot ruim 2000 locaties aan het begin van 2008. Gepland waren 500 historische onderzoeken, zodat ruim aan de doelstelling is voldaan.

De werkvoorraad bestaat uit alle locaties met een verwachte dan wel aangetoonde ernstige bodemverontreiniging. Volgens de rijksdoelstelling moeten in 2030 alle bodemverontreinigingen gesaneerd of beheersbaar zijn. Aan de hand van de afname van de werkvoorraad is te zien of aan de rijksdoelstelling uit het NMP3 zal worden voldaan.

24-2. Voor 2007 stond ook de beoordeling van 50 externe onderzoeken gepland. Uiteindelijk zijn er 277 externe onderzoeken ingevoerd in het digitale bodeminformatiesysteem. Dit betekent dat zij ook zijn beoordeeld. Van 13 onderzoeken is ook een beschikking afgegeven door het bevoegde gezag Wet bodembescherming wat betreft ernst en spoedeisendheid.

24-3. Verder stond de sanering van 2 risicosituaties op de rol voor 2007. De aanpak van de risicolocaties laat een ontwikkeling zien die meer gericht is op beheersen van de locaties dan op saneren. Uiteraard gebeurt dit uitsluitend als de milieuhygiënische omstandigheden dit toelaten. Beheersmaatregelen zijn onder meer mogelijk op basis van artikel 37, vierde lid Wbb. Op grond van deze mogelijkheden is in 2007 één locatie in een beheerssituatie gebracht.

Actie 25: Schoon houden wat schoon is.

25-1. Actualiseren Bodembeheerplan/bodemkwaliteitskaart op basis van de nieuwe regelgeving.

25-2. Implementeren overige nieuwe regelgeving in onze organisatie en werkprocessen.

25-3. Saneren van 15 ondergrondse tanks bij particulieren.

25-4. Uitvoeren van 250 controles op 100 locaties in het kader van het Besluit Bodemkwaliteit en de Wet bodembescherming.

25-1. De verwachting dat per 1-1-2007 het Besluit bodemkwaliteit in 2007 in werking zou treden is niet uitgekomen. Dit Besluit regelt o.a. het hergebruik van grond en bagger en vervangt het Bouwstoffenbesluit. Het Besluit zal, voor zover het gaat over grond en bagger, op 1 juli 2008 in werking treden. De consequenties ervan worden momenteel uitgewerkt in gemeentelijk 'gebiedspecifiek' beleid. Tot het moment van inwerkingtreding van dit beleid blijft het huidige Bodembeheerplan en de daarin opgenomen regels voor het verplaatsen van grond van kracht. Om dit mogelijk te maken zijn in 2007 de bodemkwaliteitskaarten geactualiseerd en opnieuw vastgesteld.

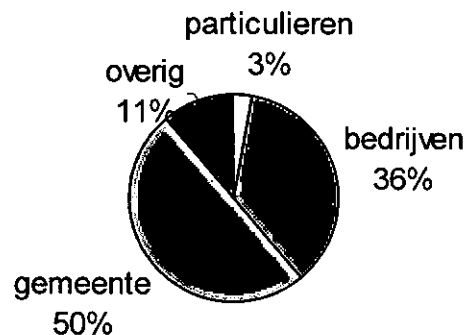
25-2. Per 1 januari 2006 is de Wet bodembescherming op onderdelen aangepast en is (vanaf februari 2006) het Besluit uniforme saneringen (BUS) in werking getreden. Onze procedures en werkzaamheden zijn hierop aangepast.

25-3. In 2007 stonden 15 saneringen gepland van ondergrondse tanks door eigenaren. Hiervan zijn er 11 uitgevoerd. Dit saneringsprogramma is nu nagenoeg voltooid. Voor zover bekend zijn er nog 29 (particuliere) ondergrondse tanks.

25-4. De uitvoering van de Wet bodembescherming en het Bouwstoffenbesluit vormen een regulier onderdeel van de handhaving. In 2007 zijn er 114 controles uitgevoerd op 50 locaties. Daarbij hebben 4 verificatieonderzoeken plaatsgevonden (ca. 10% van de saneringen). Alle saneringslocaties (35 in getal) werden minimaal één keer gecontroleerd; in totaal werden de saneringslocaties 98 keer gecontroleerd. Eén locatie werd 8 keer gecontroleerd.

Het aantal controles is wat achtergebleven bij de verwachting. Een reden hiervoor is dat door de toename van de administratieve belasting (het opstellen van beschikkingen op saneringsverslagen) van de toezichthouder(s) minder uren in het veld worden gemaakt.

herkomst meldingen grondverzet

Verplichte gegevens vrijstellingsregeling grondverzet:

Onderdeel	realisatie 2007
Het aantal meldingen van hergebruik van (licht verontreinigde) grond	89
Het volume aan hergebruikte grond (exclusief onjuiste meldingen*)	100.709 m3
Het volume buiten deelgebied gebruikte grond	19.005m3
Het aantal onjuiste meldingen	22
Het aantal controles in het veld	52
Het aantal geconstateerde overtredingen	12
Door wie zijn de meldingen ingediend?	Zie figuur 9
Evaluatie functiescheiding	Uitgevoerd
*)	In 19 gevallen had de grond niet hoeven worden aangemeld. In 1 geval had de melding verstuurd moeten worden aan een andere gemeente. In 2 gevallen is de melding omgezet naar een melding Bouwstoffenbesluit

Actie 26: Verbeteren kwaliteit bodemgegevens en informatieverstrekking

26-1. Invoeren van 1.000 rapporten in ons digitale bodeminformatiesysteem.

26-2. Afwikkelen van vragen over 'bodem' via onze website eLoket

26-1. In 2007 hebben wij 456 rapporten ingevoerd in ons bodeminformatiesysteem, een aanzienlijke toename ten opzichte van vorig jaar, maar minder dan gepland. De reden is dat het aanbod bij de verwachting is achtergebleven.

26-2. Door het actueel en betrouwbaar houden van deze registratie kan er snel antwoord worden gegeven op vragen over de bodemkwaliteit. Inmiddels weten veel burgers en bedrijven de bodeminformatie op internet te vinden en er gebruik van te maken, www.eloket.groningen.nl.

Thema Lucht

Actie 27: Jaarlijks rapporteren over de stedelijke luchtkwaliteit.

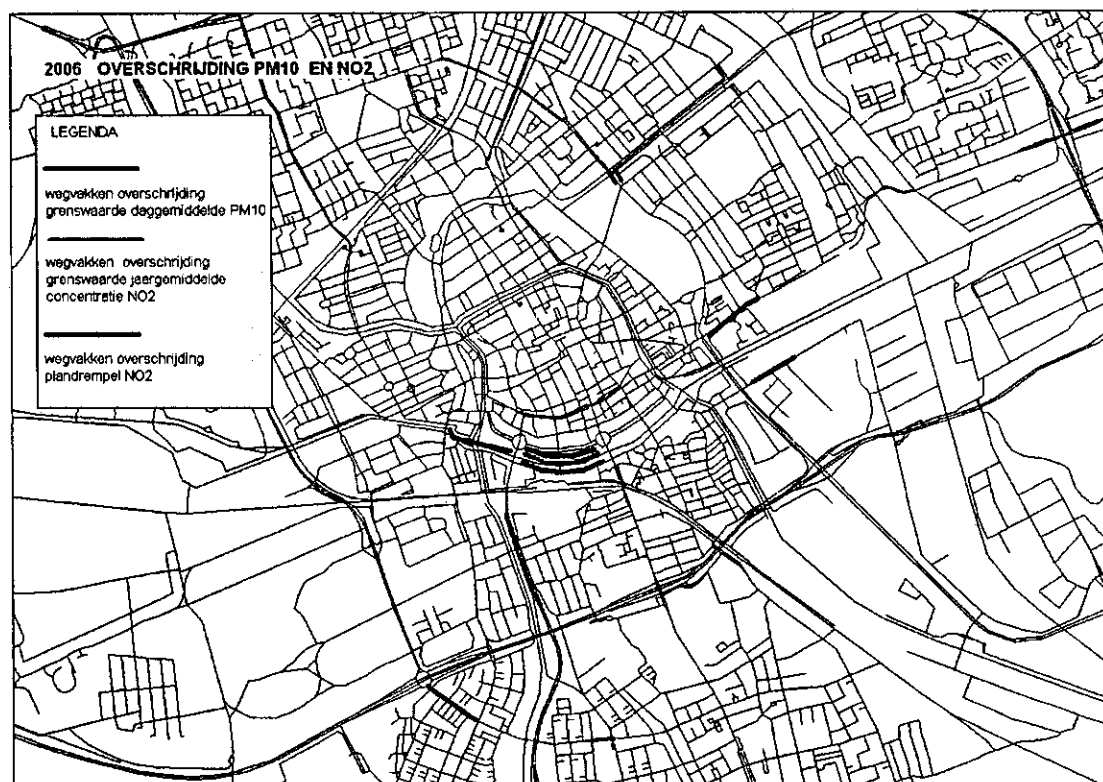
27-1. *Opstellen Rapport luchtkwaliteit 2006.*

27-2. *Uitvoeren luchtkwaliteitsmetingen in het stationsgebied.*

27-1. Conform het Besluit luchtkwaliteit hebben wij juni 2007 het Rapport luchtkwaliteit 2006 uitgebracht. Dit rapport is hoofdzakelijk gebaseerd op modelberekeningen, maar de cijfers moeten altijd gekalibreerd worden op basis van meteorologische gegevens die door het RIVM worden opgemaakt aan de hand van landelijke cijfers. Daarom is het Rapport luchtkwaliteit 2007 is ook nu pas beschikbaar nadat het MJV 2007 wordt uitgebracht. Uit het Rapport luchtkwaliteit 2006 is het volgende te melden.

Mede dankzij het gemeentelijke beleid op het gebied van luchtkwaliteit is er in de laatste jaren een trend van afnemende normoverschrijdingen. In 2006 heeft daarin een incidentele terugval plaatsgevonden. Dit kwam doordat de zomer van 2006 juist in het noorden drie zeer warme droge perioden kende, waarbij veel 25% meer smogvorming heeft plaatsgevonden. Daardoor werd de norm voor fijn stof vaker overschreden dan trendmatig te verwachten was. In 2006 werden op 4 wegvakken (in 2005: 3) met veel busverkeer de luchtkwaliteitsnormen overschreden. Volgens voorlopige cijfers van 2007, een zeer nat jaar, is het aantal overschrijdingsdagen fijn stof beneden de norm.

Overschrijdingen normen fijnstof en NO₂ in 2006:

De grenswaarde voor stikstofdioxide (40 µg/m³, waaraan uiterlijk in 2010 moet worden voldaan) werd in 2006 op 1,8 km wegvak overschreden, vooral in het Stationsgebied. Dat is minder dan in de voorgaande jaren:

2003	2004	2005	2006
21,5 km	7,7 km	4,1 km	1,8 km

De gemeten jaargemiddeldeconcentratie NO₂ in Beijum, wat kan worden beschouwd als achtergrondwaarde van de stad zonder verkeersinvloed, was in 2006 in Beijum 15 µg/m³ NO₂. Langs de Europaweg, druk verkeersknooppunt, bedroeg deze 38 µg/m³ NO₂. Vergelijking geeft aan, dat de belasting door stikstofdioxide op dit zeer drukke verkeersknooppunt voor 60% waarschijnlijk door het autoverkeer wordt veroorzaakt.

Concentraties NO₂ en PM10:

Gemiddelde concentraties per jaar op de onderzochte wegen in µg/m³					
	2003	2004	2005	2005 inclusief zeezoutcorrectie voor fijn stof	2006 inclusief zeezoutcorrectie voor fijn stof
Stikstofdioxide (NO ₂)	40,9	34	33,5	(33,5)	22,6
Fijn stof (PM ₁₀)	38,8	30	28,1	22,1	31,8 ¹

27-2. In aanvulling op de landelijke cijfers zijn in 2007 'tijdelijke' metingen uitgevoerd in februari - april, o.a. in het Stationsgebied, om het effect van de eerder genomen maatregelen, vooral de inzet van de schonere bussen, te evalueren. De resultaten geven nu een beter beeld dan in 2006.

Samenvattend laat het rapport van de metingen het volgende te zien:

- De grenswaarde voor de jaargemiddelde concentratie van fijn stof wordt op geen enkele meetlocatie overschreden.
- De grenswaarde voor de daggemiddelde concentratie van fijn stof wordt niet overschreden op het Stationsplein en op het Damsterdiep; bij de Zuidelijke Ringweg wordt deze norm iets overschreden.
- De hoogste concentraties van stikstofdioxide (NO₂) worden gemeten op het Stationsplein en in de Herestraat, waar sprake is van veel busverkeer. De plandrempel voor NO₂ wordt niet overschreden door de gemiddelde waarde van de metingen.

Actie 28: Uitvoeren maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren.

- 28-1. Actualiseren luchtkwaliteitsplan, afhankelijk van invoering Wet luchtkwaliteit.
 28-2. Onderzoeken nut en noodzaak invoering milieuzone in de Groninger binnenstad.
 28-3. Bevorderen van maatregelen om de luchtverontreiniging te verminderen, bijv. door de inzet van schonere bussen en een schoner gemeentelijk wagenpark.
 28-4. Geven van voorlichting over het gebruik van houtkachels en open haarden (zie act. 38-1).

28-1. Over het Europese en landelijke luchtkwaliteitsbeleid en de normen is veel discussie geweest. Op 15 november 2007 is de nieuwe Wet luchtkwaliteit van kracht geworden. Deze voorziet in een 'Nationaal Programma van Maatregelen', waarmee de luchtkwaliteit in Nederland moet worden verbeterd en in randvoorwaarden voor realistisch ruimtelijk beleid. Het actualiseren van het luchtkwaliteitsplan staat op het programma. Gezien de verbetering van de luchtkwaliteit van het Stationsgebied die in 2007 is gemeten, is het de vraag of dit formeel wel nodig is. Het Rapport Luchtkwaliteit 2007 zal daar uitsluitsel over geven.

De nieuwe 'AMvB gevoelige bestemmingen', ongeveer tegelijkertijd van kracht geworden met de nieuwe Wet, heeft onder de bevolking van Groningen tot veel discussie geleid bij het voornemen tot de bouw van de VMBO -scholengemeenschap in Lewenborg aan de Oostelijke Ringweg. Er zijn daar echter geen grenswaardenoverschrijdingen, na een kritische beschouwing van de uitgangspunten en toegepaste rekenmethodiek.

¹ Zie opmerkingen over smog in 2006

28-2. In maart 2006 hebben het kabinet, het betrokken bedrijfsleven, een 10-tal grote gemeenten en de VNG het *Convenant milieuzonering* ondertekend. Groningen is vooreerst niet toegetreden. Een milieuzone is een binnenstedelijk gebied waarvoor een selectief toelatingsbeleid geldt voor (zware) voertuigen, met name om de lokale luchtkwaliteit te beschermen. Via een stappenplan kan een gemeente nagaan of een milieuzone nodig en zinvol is. Een eerste stap in het onderzoek naar nut en noodzaak is inmiddels afgerond. Het resultaat moet nog in het college worden besproken.

28-3. In mei 2006 hebben wij de nota 'Aardgas, tenzij ...' vastgesteld. Hierin spreken wij ons uit voor een geleidelijke toepassing van schone en duurzame brandstoffen in het gemeentelijke wagenpark, zoals aardgas of puur plantaardige olie (PPO) in combinatie met roetfilters op zware bedrijfswagens. De Milieudienst beschikt inmiddels over drie vuilniswagens met een zeer lage uitstoot van roetdeeltjes. Doel is dat 20 voertuigen zullen zijn voorzien van een regenererend gesloten roetfilter, waarmee 98% roet wordt afgevangen. Er zullen met ingang van 2008 nog 17 volgen. De ontwikkelingen in 'hybride' voertuigen worden actief gevolgd. Er rijden twee vuilniswagens op PPO. In 2007 zijn dat er niet meer geworden, maar er zijn voorbereidingen getroffen om in 2008 over twaalf PPO-wagens te kunnen beschikken.

Het bevorderen van schonere bussen kan bij de volgende aanbestedingsronde voor bussen, in december 2009, worden ingebracht in het bestek voor de concessie.

Het aardgastankstation bij de Milieudienst is in 2007 in gebruik genomen. Er is ook gewerkt aan het realiseren van een openbaar aardgasvulpunt waar de bussen ook kunnen tanken. De vergunning-aanvraag daarvoor was eind 2007 in behandeling. Realisatie van het vulpunt wordt in 2008 verwacht. Dan zullen de 9 bussen die in 2008 op aardgas zullen gaan rijden daar kunnen tanken.

28-4. Het stoken van houtkachels en open haarden kan overlast veroorzaken in de vorm van stank en rook, en het milieu negatief beïnvloeden. Om een juiste wijze van stoken te bevorderen, plaatst de gemeente regelmatig voorlichtingsadvertenties in de Gezinsbode en in buurtkranten over de juiste wijze van stoken van houtkachels en open haarden, en om mensen bewust te maken van de overlast die zij kunnen veroorzaken. Tevens inventariseren wij de reacties die deze advertenties oproepen om een beeld te krijgen van de omvang van de overlast in de stad. Dat is in 2007 ook gebeurd. Er waren 9 reacties. Niet in alle gevallen hebben wij als overheid de mogelijkheid om daarbij op te treden. Waar dat wel het geval is, doen wij dat. Wij leggen in alle gevallen uit wat onze mogelijkheden zijn.

Actie 29: Voorkomen van nieuwe knelpunten.

29-1. Actualiseren Luchtnota Groningen, afhankelijk van de invoering Wet luchtkwaliteit.

29-2. Bewaken van de luchtkwaliteit bij de ontwikkeling van ruimtelijke of verkeersplannen conform de Luchtnota.

29-1. De nieuwe Wet luchtkwaliteit is in november van kracht geworden. De gemeentelijke Luchtnota die in april 2004 is vastgesteld, konden wij daarom niet in 2007 actualiseren. Dat zal in 2008 gebeuren.

29-2. Bij de voorbereiding van ruimtelijke en verkeersplannen wordt standaard bekeken of er wordt voldaan aan de normen voor luchtkwaliteit.

Thema Geluid

Actie 30: Monitoren verkeerslawaai.

30-1. In beeld brengen van de huidige en verwachte geluidknelpunten op basis van de nieuwe Verkeers Milieu Kaart.

30-1 en 31-2. In 2006 is een nieuwe Verkeersmilieukaart gemaakt op basis van actuele verkeersgegevens. In 2007 is de verkeersmilieumodule van het model gereed gekomen, die nu wordt gebruikt ten behoeve van de advisering in de planfase over ruimtelijke en verkeersplannen. Deze gegevens vormen een belangrijke ondersteuning bij de planvorming op alle niveaus.

Actie 31: Voorkomen of beperken van situaties met een hoge geluidsbelasting.

- 31-1. Implementeren nieuwe bepalingen Wet geluidhinder in het gemeentelijke beleid.*
- 31-2. Bewaken akoestische kwaliteit bij ontwikkeling van ruimtelijke of verkeersplannen.*
- 31-3. Uitvoeren gevelisolatie bij maximaal 210 woningen in de Lodewijkstraat c.a..*
- 31-4. Voorbereiden project aanvullende geluidsschermen Noorderhoogebrug.*
- 31-5. Aanpak geluidsbelasting Zuidelijke Ringweg door middel van schermen (afronding in 2007).*
- 31-6. Toepassen stil asfalt op circa 10.500 m².*
- 31-7. Uitvoeren controles op de naleving van vergunningen voor evenementen.*

31-1. De Wet geluidhinder is per 1 januari 2007 gewijzigd. Door deze wijziging heeft de gemeente geen provinciale goedkeuring meer nodig voor het toestaan van een hogere geluidbelasting op woningen. Dit is nu een bevoegdheid van B&W. Daarbij moeten wij wel goed onderzoeken en motiveren waarom zo'n hogere geluidbelasting nodig is, ofwel waarom het niet mogelijk is om te voldoen aan de (strengere) voorkeursgrenswaarde. In principe mag de geluidbelasting niet hoger zijn dan de maximale grenswaarde.

31-1, 31-2. M.b.t. het project Parkeergarage Damsterdiep wordt gewacht op de afronding van de lopende bezwaarprocedures bij Provincie en VROM, waarna de uitvoering van de gevelisolatie verder kan worden voorbereid.

31-3. In 2004 heeft het ministerie van VROM groen licht gegeven voor de sanering van het spoorweglawaai in de Lodewijkstraat c.a. door middel van gevelisolatie bij maximaal 210 woningen. De voorbereiding hiervan vergt echter meer tijd dan voorzien vanwege traag lopende procedures bij het ministerie, dat de kosten voor haar rekening neemt.

31-4. De inwoners van Noorderhoogebrug hebben veel last van het verkeerslawaai van de Noordzeeweg. De gemeente en provincie hebben in principe afgesproken om in het kader van de reconstructie die hier gaat plaatsvinden (het omhoog brengen van de Noordzeeweg c.a.) aanvullende geluidsschermen te plaatsen. Wij stellen hiervoor circa € 130.000 beschikbaar. De provincie is bereid dit bedrag aan te vullen tot circa € 200.000. Door een bezwarenprocedure en onteigening is dit voornemen op de lange baan geschoven.

31-5. De provincie heeft in 2007 het actieplan wegverkeerslawaai opgesteld, waarbij in principe alle ringwegen en toeleidende provinciale wegen worden voorzien van stil asfalt. De vaststelling van het plan wordt voorzien in 2008. Dit gebeurt wanneer het asfalt onderhoudstechnisch moet worden vervangen. Bij een geluidbelasting van 60 – 65 dB(A) wordt naar aanvullende maatregelen gezocht. Rijkswaterstaat is in 2007 begonnen met het plaatsen van schermen langs de Zuidelijke Ringweg. De afronding wordt voorzien in 2008/2009. De gemeente is nauw betrokken bij deze projecten en ziet erop toe dat de hier bedoelde maatregelen het gewenste resultaat opleveren

31-6. Het toepassen van stil asfalt is een relatief goedkope manier om het verkeerslawaai te beperken. Maar vanwege de kortere levensduur is stil asfalt wel duurder dan gewoon asfalt. In het Milieubeleidsplan staan de wegen die vanwege de hoge verkeersintensiteit en dito geluidbelasting op woningen in principe in aanmerking komen voor stil asfalt. Hierbij wordt de planning uiteraard

bepaald door het groot wegonderhoud. In 2007 ging het om de Helperzoom (deels) en de Hereweg (deels): samen circa 10.500 m².

31-7. Bij alle grote evenementen wordt gehandhaafd op geluidsniveaus en op de eindtijden.

Actie 32: Aanpassen geluidszones bedrijventerreinen.

32-1. Aanpassen geluidszones rond de terreinen Zuidoost, Groningen-West/Hoogkerk (in verband met Westpoort) en eventueel Reitdiep.

32-1. De gemeente telt zes bedrijventerreinen met een geluidzone. Door wijzigingen in de bedrijfsvoering en/of nieuwe ontwikkelingen kan een aantal zones worden aangepast waarmee ruimte ontstaat voor nieuwe functies zoals woningbouw. Deze aanpassingen worden geformaliseerd in bestemmingsplannen. De procedures hiervoor nemen veel tijd in beslag. In 2007 is de aanpassing voor bedrijventerrein De Vogels afgerond, voor het terrein Zuidoost gedeeltelijk. Groningen-West moet nog gebeuren.

Thema Afval en een schone stad

Actie 33: Bevorderen afvalpreventie in huishoudens.

- 33-1 Uitvoeren afvalbeheerplan, eerste fase
- 33-2 Uitvoeren structurele voorlichtingsactiviteiten
- 33-3 Afzet compostvaten via het Infopunt Duurzaam Bouwen

33-1 en -2: In de reguliere werkzaamheden wordt invulling gegeven aan het Afvalbeheerplan. Over afval wordt geregeld voorlichting gegeven, met name via de Gezinsbode en de website van de gemeente.

33-3. Om het thuiscomposteren te stimuleren, worden via het Infopunt Duurzaam Bouwen compostvaten tegen gereduceerd tarief aangeboden. De animo hiervoor is de afgelopen jaren tanende. In 2007 zijn circa 10 compostvaten verkocht.

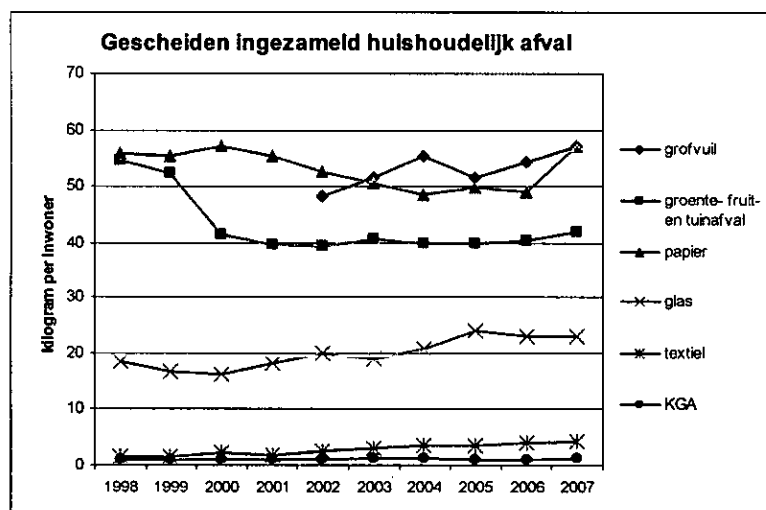
Actie 34: Bevorderen van maximaal hergebruik en minimaal restafval.

- 34-1 Optimaliseren van de inzamelstructuur
- 34-2 Promoten van het gebruik hiervan door middel van voorlichting
- 34-3 Realiseren van een efficiënte inzameling en verwerking van huishoudelijk afval

34-1 en -3. In 2007 is in een groot aantal wijken de frequentie van inzameling aan huis voor papier verhoogd. In 2008 zal nader bezien worden tot welk effect deze hogere inzamelrequentie leidt. Vooralsnog lijkt op basis van inzamelgegevens de hogere frequentie niet tot een wezenlijk hogere inzamelrespons te hebben geleid. Via de diverse brengpunten is in 2007 aanzienlijk meer papier ingezameld. De totale hoeveelheid gescheiden ingezameld papier is in 2007 gestegen met circa 15%. In de loop van 2007 zijn 20 textielcontainers uitgezet op diverse locaties bij supermarkten of winkelcentra. De uitbreiding van het aantal brengpunten heeft er mede aan bijgedragen dat in 2007 meer textiel gescheiden is ingezameld.

Met het oog op verbetering van de scheiding van grof afval en het verlagen van inzamelkosten, is in 2007 het aantal keer dat bewoners grof huishoudelijk afval gratis kunnen laten halen (t/m 2006 nog 4 * per jaar, teruggebracht tot maximaal 3 * per jaar. Per 2008 wordt de frequentie verder gereduceerd tot maximaal 2 * per jaar.

De mate van scheiding is voor de meeste deelstromen in 2007 verbeterd. De eigen, gemeentelijke doelstelling ten aanzien van hergebruik / gescheiden inzameling (39%) is gerealiseerd.

Op landelijk niveau zijn doelstellingen voor gemeenten ten aanzien van afvalscheiding vastgesteld. Voor gemeenten als Groningen (stedelijkheidsklasse 1) geldt een doelstelling van 43% bronscheiding van al het huishoudelijk afval (doeljaar 2006). Daarbij zijn ter indicatie richtlijnen per deelstroom aangegeven. Deze landelijke doelstelling is in 2007 niet gehaald. Vooral op het gebied van grof vuil is hiertoe een aanzienlijke verbetering en wijziging van inzamelstructuur noodzakelijk.

Afvalscheiding huishoudelijk afval t.o.v. landelijke doelstelling:

Stedelijkheidsklasse I	Landelijk LAP 2006	Realisatie (Groningen)		
		2005	2006	2007
Doelstelling				
Bronscheiding huishoudelijk afval (% totaal)	43%	39%	37%	39% (*)
Richtlijnen gescheiden inzameling				
o GFT (kg/inwoner.jr)	35	40	40	42
o Papier (kg/inwoner.jr)	60	50	49	57
o Glas (kg/inwoner.jr)	20	24	23	23
o Textiel (kg/inwoner.jr)	5	3,8	4,0	4,4
o Klein gevaarlijk afval (kg/inwoner.jr)	2	1,0	1,1	1,3
o Grof huishoudelijk afval (% gha)	75%	60%	59%	59%

(*) 40% indien gecorrigeerd voor de hoeveelheid zwerfvuil die aan de afvalstoffenheffing (restafval) wordt toegerekend.

Hergebruik na inzameling:

Thema	Realisatie			Doel
	2005	2006	2007	2007
Afval en een schone stad				
- Hergebruik huishoudelijk afval, excl. nascheiding	39%	37%	39%	39%
- Hergebruik afvalbrengstations	74%	72%	72%	74%
- Hergebruik openbaar afval (excl. nascheiding)	51%	54%	51%	51%

34-2. Gedurende het jaar is door voorlichting op diverse wijzen aandacht geschonken aan nut en noodzaak van gescheiden inzameling. Daarbij is in 2007 specifiek aandacht gegeven aan gescheiden inzameling van GFT en glas.

In 2008 zal landelijk de gescheiden inzameling van kunststofafval vorm moeten gaan krijgen. In het licht van de ontwikkelingen rond de gescheiden inzameling van kunststofafval, zal in 2008 op de afvalbrengstations kunststofafval bij wijze van proef gescheiden ingezameld worden. Vooralsnog zullen de resultaten van landelijke proeven afgewacht worden en de resultaten van proeven met nascheiding van kunststof bij de verwerkingsinstallaties (VAGRON, VAM) worden betrokken, alvorens lokaal een inzamelstructuur gerealiseerd wordt. De gemeente Groningen heeft in 2007 tegen het akkoord tussen VNG, VROM en de verpakkingindustrie gestemd omdat er met de daarin opgenomen maatregelen veel te weinig milieurendement wordt gehaald. Het voorkómen van kunststof verpakkingen en een goed retoursysteem in de vorm van statiegeld levert een veel beter milieurendement op en bestrijdt daarnaast ook nog eens effectief de grote hoeveelheid kunststof zwerfafval. Voor de recycling van kunststof drankverpakkingen wordt door ons momenteel zo veel mogelijk ingezet op nascheiding in de scheidingsfabriek van Essent te Groningen. Echter, in de aangekondigde wijziging van het Landelijk Afvalbeheer Plan is hiervoor door het ministerie geen ruimte geboden. Zowel in ARCG-verband als door de Vereniging van Groninger Gemeenten is hiertegen bij het ministerie en de VNG stelling genomen.

Actie 35: Het afvaltarief komt weer op of onder het landelijke gemiddelde.

In 2006 bleek al dat de ambitie om het afvaltarief weer op of onder het landelijke gemiddelde te brengen, niet haalbaar is. Daarom heeft de raad in december 2006 besloten om af te zien van deze ambitie. Door de tariefdifferentiatie en door het kwijtscheldingsbeleid worden de kosten wel zo eerlijk mogelijk gedeeld. Uiteraard blijven wij onverminderd werken aan een efficiënte inzameling en verwerking van het huishoudelijk afval, om de heffing zo laag mogelijk te houden.

Actie 36: Realiseren BORG-doelstelling voor een schone stad.*36-1 Versterken participatie stadjes door doelgroepacties, zoals Lentekriebels**36-2 Uitvoeren van controles omtrent het aanbieden van afval**36-3 Monitoren van de resultaten*

36-1. In het voorjaar van 2007 is opnieuw de actie 'Lentekriebels' gehouden. Het accent van deze actie ligt vooral op het betrekken van bewoners(groepen) bij het schoon en leefbaar houden van hun leefomgeving. In 2007 hebben zich 68 groepen hiervoor aangemeld en zijn in de actieperiode circa 3300 bewoners van de stad samen actief geweest om hun buurt schoner en mooier te maken.

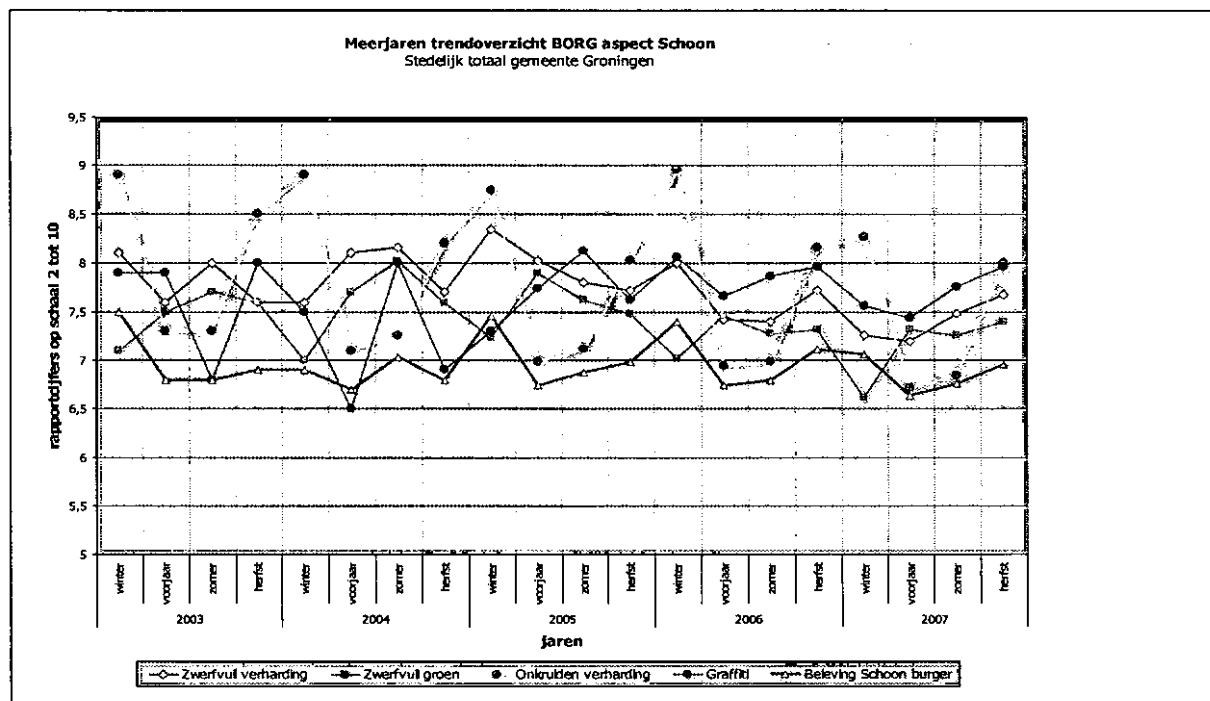
36-2. Het toenemende aantal gebruikers van ondergrondse afvalcontainers, (illegaal) aanbod van grof vuil en zwerfvuil, vergt de nodige inzet op het gebied van controle en handhaving. Mede dankzij deze inzet blijft de openbare ruimte in de stad relatief schoon.

36-3. Met vaste regelmaat wordt de kwaliteit van de openbare ruimte voor wat betreft het aspect 'schoon' gemeten. Bij de structurelementen Binnenstad, Hoofdstructuur en Wijkwinkelcentra zijn in 2007 lagere scores gerealiseerd. De oorzaken hiervan liggen in een toegenomen druk op de onkruidbestrijding door klimatologische omstandigheden / veranderingen en – in de binnenstad – een toename van de vervuilingdruk door een intensiever gebruik van de openbare ruimte (terrassen, fietsen, evenementen e.d.). De bedrijventerreinen en de woonwijken geven een stabiel beeld. Het totaal van de resultaten voldoet aan de ambities zoals die bestuurlijk zijn overeengekomen, maar nog niet geheel aan de bedrijfsinterne doelstellingen.

Schoonheidsgraad per stadsonderdeel

Thema	Realisatie	Doel
Afval en een schone stad	2007	2007
- schoonheidsgraad hele stad	6.9	7.0
- schoonheidsgraad binnenstad	7.5	8.0
- schoonheidsgraad overige wijken	6.6	7.0
- schoonheidsgraad winkelcentra	6.7	7.0
- schoonheidsgraad industrieterreinen	6.8	6.0
- schoonheidsgraad omgeving scholen	Niet gemeten	7.0
- Aantal organisaties Lentekriebels per jaar	68	70

Meerjarentrendoverzicht BORG aspect Schoon

Thema Milieucommunicatie

Actie 37: Beschikbaar stellen van milieu-informatie, zoveel mogelijk via internet.

37.1: Uitbreiden en actueel houden van milieu-relevante informatie op de gemeentelijke website www.groningen.nl.

Het Verdrag van Aarhus (ofwel de Europese richtlijn over de toegang tot milieu-informatie) schrijft voor dat de milieu-informatie die in het kader van de taakuitoefening beschikbaar is, actief en/of passief toegankelijk moet zijn voor het publiek. Vanzelfsprekend werkt Groningen met de richtlijnen van Aarhus. De uitwerking daarvan op internet leidt tot voortdurende aanpassingen en uitbreidingen van de bestaande site. Ook doorverwijzingen naar andere sites zijn van belang. Zo kunnen de resultaten van de 2 meetpunten van het landelijke meetnet luchtkwaliteit in Groningen op de voet worden gevolgd via een link naar www.lml.rivm.nl.

Internet is inmiddels het leidende communicatiemiddel van de Milieudienst. Op de website milieu.groningen.nl is de algemene milieu-informatie te vinden. Het verbeteren van deze site, zowel inhoudelijk als wat betreft de zoekstructuur, is een aandachtspunt. Eind 2007 is dit met verhoogde inzet opgepakt. Het resultaat zal in 2008 blijken.

Om zoveel mogelijk informatie over het aanvragen en verlenen van milieuvergunningen via internet beschikbaar te stellen, is in de loop van 2007 het pilotproject e-Wob gestart. Naar verwachting zal dit in 2008 worden afgerond, waarmee de informatieverstrekking omtrent vergunningen blijvend is uitgebreid.

Als ondersteuning van het streven om de duurzaamste stad te worden is de website duurzaamstestad.groningen.nl gestart. Op deze website komt alle informatie over het thema duurzaamheid samen. Beide sites zorgen er voor dat er een breed aanbod aan Groninger milieu-informatie op Internet te vinden is. In 2008 zal dit aanbod verder worden uitgebreid.

Actie 38: Inzetten milieucommunicatie ter ondersteuning van acties uit dit plan.

38.1: Voorlichting geven over het gebruik van houtkachels

38.2: Structurele voorlichting geven over afvalpreventie en -scheiding

38-1. Evenals in voorgaande jaren is in het najaar door middel van advertenties aandacht gevraagd en voorlichting gegeven over het verantwoord gebruiken van houtkachels.

38-2. Voorlichting over afvalscheiding wordt jaarlijks huis-aan-huis gegeven door middel van de Afvalkalender. De printmogelijkheden van de Afvalwijzer op Internet zijn verbeterd. Op Internet is meer informatie beschikbaar over afvalscheiding en -preventie. In 2008 wordt deze informatie verder aangevuld, ondermeer met filmpjes.

In De Gezinsbode wordt vrijwel wekelijks (m.u.v. juli en augustus) aandacht gevraagd voor afvalscheiding. In 2007 is begonnen met onderzoek om deze advertenties op te frissen.

Er zijn voorbereidingen getroffen om in 2008 opnieuw te starten met rondleidingen van groepen en individuele geïnteresseerden bij de ARCG en Essent Milieu. Belangrijkste doelstelling is de bezoekers bewust te maken van het nut van afvalscheiding en wat men er zelf aan kan doen om minder afval te produceren. Naar verwachting zullen de rondleidingen medio 2008 starten.

38-algemeen.

In het verslagjaar zijn in totaal 26 persberichten uitgestuurd en er is een Stadsdebat georganiseerd met drie inspraakavonden over de ambitie van Groningen om de duurzaamste stad van Nederland te worden. Dit heeft geresulteerd in een breed gedragen proces tot aan de besluitvorming, eind 2007, over het *Beleidskader duurzaamstestad.groningen.nl* en de *Routekaart Groningen energieneutraal+ 2025*. In het voorjaar is een expertmeeting georganiseerd. Ook is sinds medio 2007 de website www.duurzaamstestad.groningen.nl online, als drager van de communicatiestrategie over duurzaamheid in Groningen.

Actie 39: Aanbieden van een breed scala aan NME-activiteiten.

- 39-1. Het trekken van 20.000 bezoekers aan het museum pand.*
- 39-2. Het laten deelnemen van 3.000 leerlingen aan NME-activiteiten in het museum pand.*
- 39-3. Het laten deelnemen van 1.300 leerlingen aan NME-activiteiten in de 3 kindertuinen.*
- 39-4. Het laten deelnemen van scholen uit Groningen aan het internationale project Cubic Miles voor omgevingseducatie.*
- 39-5. Ontwikkelen doorgaande leerlijn in aansluiting op het gemeentelijke beleid.*

In het jaar 2007 is veel discussie geweest over het voortbestaan van het Natuurmuseum en de educatieve activiteiten die vanuit het museum werden georganiseerd. Een onderzoek heeft uitgewezen dat de door de raad beoogde doelen van natuur- en milieueducatie niet door het museum in de huidige constellatie en met de beschikbare middelen kunnen worden gerealiseerd. Halverwege 2007 is daarom besloten het museum per 1-1-2008 te sluiten. In 2007 is het bezoekersaantal vervolgens groter geweest dan geraamd. De normale activiteiten zijn in 2007 zoveel mogelijk gecontinueerd, zowel in het museum, de dependances als in de tuinen in Helpman en Beijum. De herbouw van het in 2003 door brand verwoeste Bezoekerscentrum NME in Beijum is gestart. Het nieuwe centrum kan naar verwachting in 2008 worden geopend.

De raad heeft bij haar besluit tot sluiting van het museum tevens aan het college gevraagd om met een programma te komen voor natuur- en duurzaamheidseducatie (NDE). Voor het opstellen van de kadernotitie NDE zijn in september en oktober bijeenkomsten met 'het veld' georganiseerd. De kadernotitie is in november 2007 door de raad vastgesteld. Centraal in de discussie staat de vraag in hoeverre een nieuw fysiek duurzaamheidscentrum nodig en wenselijk is en hoe – in combinatie met welke andere functies – dat vorm kan krijgen.

Actie 40: Bevorderen LA21-projecten ter ondersteuning van acties uit dit plan.

- 40-1. Opzetten en uitvoeren van het project 'Samen werken aan een duurzame stad'.*
- 40-2. Opzetten en uitvoeren van het project 'Groningen Fair Trade Town'.*
- 40-3. Ondersteunen van andere duurzame projecten voor en door burgers.*
- 40-4. Versterken kennisuitwisseling en bewustwording over het maken van duurzame keuzes.*

40-4. Wereldwijd worden LA21 (Lokale Agenda 21ste eeuw) projecten uitgevoerd onder het motto: Denk mondiaal en handel lokaal. LA21 bestaat uit lokale activiteiten van burgers en maatschappelijke organisaties voor een schone, veilige en duurzame stad in een duurzame wereld.

40-1 en 2. In 2007 is het LA21-budget onder meer aangewend voor de uitvoering van twee grote projecten. In 'Groningen Fair Trade Town' streven burgers en overheid samen naar een steeds eerlijker wereldhandel. Via de Lokale Agenda 21 (LA21) hebben we een netwerk opgebouwd van verschillende organisaties die werkzaam zijn op het gebied van milieu en duurzame ontwikkeling. In 2007 hebben we na overleg met het Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking Groningen (COS-Groningen) besloten een projectgroep te formeren rondom het thema Fair Trade, waarin deze organisaties een plaats hebben. Het gaat om de Groninger City Club (GCC), de Rabobank, de Wereldwinkel, het Platform Maatschappelijk Ondernemen Groningen (PMOG), MKB-Noord, Kamer van Koophandel, studenten RUG en Hanzehogeschool, de Provincie Groningen en twee gemeentelijke diensten. De projectgroep stelt zich ten doel om de verkoop van Fairtrade-producten in de stad Groningen te stimuleren, zowel aan de aanbod- als aan de vraagkant. Het motto daarbij is: denk mondiaal, handel lokaal. Duidelijk zal zijn dat communicatie, voorlichting en bewustwording een belangrijke rol spelen.

Bij het project 'Samen werken aan een duurzame stad' staat energiebesparing centraal.

40-3. Wij hebben voor 2007 aan 2 nieuwe LA21 initiatieven uit de bevolking een subsidie toegekend. In 2007 zijn vier projecten met substantiële bedragen voorbereid en goedgekeurd voor subsidiëring. Ze zijn voor uitvoering echter 'overgeheveld' naar 2008. Er is in 2007 minder aan de weg getimmerd om nieuwe initiatieven te genereren, omdat de huidige organisatievorm van LA21 in een transitieperiode verkeert. De consultatiegroep, een adviesgroep met vertegenwoordigers uit het 'veld' die adviseert over de aanvragen, heeft zichzelf in 2007 opgeheven. In de loop van 2008 zullen de onderwerpen onderdeel gaan uitmaken van het nieuwe duurzaamheidsbeleid en duurzaamheidsprogramma.

Gebruikte afkortingen

AMvB	: Algemene Maatregel van Bestuur
BANS	: Bestuurs Akkoord Nieuwe Stijl (dat de synergie tussen het rijk, de provincies, gemeenten en waterschappen moet bevorderen)
BEVI	: Besluit externe veiligheid inrichtingen
BORG	: Beheerplan Openbare Ruimte Groningen
CO ₂	: Kooldioxide
COS	: voorheen: Centrum voor ontwikkelingssamenwerking, heet nu: COS, centrum voor internationale samenwerking
CV	: Centrale Verwarming
DE	: Duurzame Energie
DIA	: Dienst Informatie en Administratie
DuBo	: Duurzaam Bouwen
EEV	: European Environmental Friendly Vehicle
EPA	: Energie-Prestatie-Advies
EPC	: Energie-Prestatie-Coëfficiënt → zie bijlage 2
EPL	: Energie-Prestatie op Locatie → zie bijlage 2
EPN	: Energie-Prestatie-Norm (vastgelegd in het Bouwbesluit) → zie bijlage 2
EV	: Externe veiligheid
GWK	: Handboek Groninger Woon Kwaliteit
HR-ketel	: Hoog Rendement Cv-ketel
HVD	: Hulpverleningsdienst
ISV	: Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
KWh	: Kilowattuur
LA21	: Lokale Agenda 21 ^e eeuw
LTV	: Lage (ketel-)Temperatuur Verwarming
MD	: Milieudienst
MJA	: Meerjaren Afspraken (over energiebesparing)
MVO	: Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
MW	: Megawatt
NDE	: Natuur- en Duurzaamheidseducatie
NME	: Natuur- en Milieueducatie
NPDW	: Nationaal Pakket Duurzame Woningbouw
NPDU	: Nationaal Pakket Duurzame Utiliteitsbouw
NPDS	: Nationaal Pakket Duurzame Stedenbouw
OCSW	: Dienst Onderwijs, Cultuur, Sport en Welzijn
PPO	: Puur plantaardige olie
PV	: Photo Voltaïsche cellen = zonnepanelen voor de opwekking van elektriciteit
RO/EZ	: Dienst Ruimtelijke Ordening & Economische Zaken
SES	: Stedelijke Ecologische Structuur
VRM	: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Wabo	: Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wbb	: Wet bodembescherming
Wm	: Wet milieubeheer
Wvo	: Wet verontreiniging oppervlaktewater

Bijlage 1: Uitvoering Klimaatplan

In de onderstaande tabel zijn de 26 verplichte taakstellingen in het kader van BANS I vetgedrukt, waarop de gemeente is afgerekend bij de vaststelling van de subsidie. De overige 25 taakstellingen zijn 'vrijwillig'. Over de verplichte taakstellingen is bij de aflopen van de projectperiode in september 2007 verantwoording afgelegd naar VROM. De informatie hieronder is daarop gebaseerd.

Milieumonitor 2007 klimaatplan

Score voor 2007	Kleur	aantal en berekening	percentage
Uitvoering loopt volgens planning	kleur lichtgeel	40	100%
Uitvoering loopt voor op de planning	kleur groen	1 dus 0/50	+ 2%
Uitvoering loopt achter op planning	kleur rood	3 dus 5/50	- 6%
Mate waarin uitvoering van Klimaatplan op koers ligt		100% + 2% - 6%	96%

Thema duurzame energie

Taakstelling	Voortgang	Score
1. DE¹-scan uitvoeren	Deze scan vormt de basis van ons Klimaatplan., is onderdeel van de kansencarta en terug te vinden in de energievisies.	
2. Inzetten op het realiseren van locaties in bestemmingsplannen voor grootschalige windenergie	De gemeente blijft zich inzetten om dit punt te realiseren. Sinds 2004 wordt hierover overleg gevoerd met de provincie Groningen; dit wordt voortgezet.	
3. Actief beleid voor het benutten van biomassa-reststromen voor energie-opwekking	Door technische aanpassingen is de capaciteit van de gasproductie VAGRON in 2006 vergroot. Sindsdien worden mogelijkheden tot optimalisatie bijgehouden. Daarnaast zijn geen andere ontwikkelingen in gang gezet.	
4. Streven om 5% van het totale energieverbruik te baseren op duurzame energie	Om de doelstelling van 5% te halen, zijn windturbines noodzakelijk (zie taakstelling 2).	

Thema woningbouw

Taakstelling	Voortgang	Score
<i>Subthema nieuwbouw</i>		
5. Toepassen EPL van minimaal 6,5 in woningbouwprojecten met meer dan 250 woningen	Het Handboek Groninger Woonkwaliteit (GWK) schrijft een EPC voor van 0,8. In 2007 is gewerkt aan de actualisatie van het GWK, die voorjaar 2008 zal worden vastgelegd in een intentieovereenkomst met marktpartijen. Ook in het kader van het GWK verleent de gemeente subsidie aan eigenaren die een woning laten bouwen met een lagere EPC (zie taakstelling 6). Het aantal projecten van meer dan 250 woningen is overigens beperkt. In Meerstad wordt een woningbouwproject voorbereid met een EPL van 8,5.	
6. Inspanningsverplichting om bij nieuwbouw een verscherping van de EPC met 10-15% te bereiken	De EPC in het Bouwbesluit is inmiddels aangescherpt tot 0,8. Zie hiervoor bij taakstelling 5.	
7. Inspanningsverplichting dat alle nieuwe woningen worden uitgerust met een LTV (Laag Temperatuur Verwarming)	De gemeente heeft volgens het GWK subsidie verleend aan particulieren die in aanvulling op andere GWK-maatregelen kiezen voor een LTV. Het beschikbaar gestelde budget (€ 900.000) is inmiddels geheel toegekend. De laatste particulieren zullen in 2008 hun subsidie kunnen incasseren.	
8. Realiseren van tenminste één innovatief voorbeeldproject	In Meerstad, deelplan 1, is in 2007 een voorbeeldproject voorbereid, waarvan de besluitvorming in zicht is. Ook in de nieuwe wijk Reitdiep worden een prijsvraag voorbereid voor een energieneutrale woning. Daar is echter nog geen besluitvorming in zicht. - De Velden: op de locatie van het voormalige Oosterpark Stadion wordt een nieuwe woonwijk gebouwd (corporatie ontwikkelt).	

- 39 -

¹ Zie voor de betekenis van de afkortingen de Afkortingenlijst op de bladzijde hiervóór.

	<p>Hiervoor is in 2007 een ambitieus energieconcept opgesteld (warmtepomp, extra isolatie, ventilatie met warmteterugwinning). Verwacht wordt dat de start van de bouw in 2008 plaats vindt.</p> <p>- De Grunobuurt: Herinrichtingsproject van circa 400 woningen (corporatie). Ook hiervoor is in 2007 een energieconcept ontwikkeld. Besluitvorming hierover verwachten we in 2008. De start van de bouw wordt nog nader bepaald.</p> <p>- Tuinwijk: grootschalig renovatieproject (woningcorporatie). In 2007 is een opzet gemaakt voor een energieconcept. Zal in 2008 worden uitgewerkt.</p> <p>- De Wijert Noord: voorbereiding kleinschalig project vervangende-nieuwbouw, met extra ambities voor duurzaamheid (corporatie); hiervoor is in 2007 een integraal duurzaamheidsconcept ontwikkeld (zowel energie, materiaalgebruik, gezondheid, groen). In 2008 zal dit concept worden uitgewerkt, en de haalbaarheid worden bepaald. Start bouw wordt verwacht in 2008.</p> <p>Dinkelpark: Voorbereiding van complex van 134 appartementen, met warmte-koude-opslag.</p>	
9. Energievisie opstellen voor projecten met meer dan 250 woningen	<p>In 2007 is voor Deelplan 1 een energieplan opgesteld. Dit plan is in samenwerking met de marktpartijen opgesteld. Uitgangspunten zijn kwaliteit, comfort en betaalbaarheid. Voorgesteld wordt een warmtepompconcept, gecombineerd met een goed geïsoleerde woning en een ventilatiesysteem, met warmteterugwinning. Daarnaast wordt voorgesteld om de haalbaarheid te onderzoeken van het realiseren van een energie-exploitatie-maatschappij, waarmee zowel de installatie als de energie collectief wordt ingekocht en beheerd. Dit kan een behoorlijk kostenvoordeel opleveren, maar heeft ook consequenties voor zowel de ontwikkelaars, de gemeente en de bewoners. In 2008 wordt het energieplan verder uitgewerkt en volgt besluitvorming. De verwachte energiestatistiek van woningen met het warmtepompconcept bedraagt een EPC van 0,45.</p>	
10. Gemeentelijke EPC-monitoring bij toetsing aan Bouwbesluit	<p>De binnengekomen aanvragen worden elektronisch getoetst aan het GWK en achteraf wordt door inspecteurs BT op uitvoering gecontroleerd. Daarmee wordt een score van ongeveer 90% aan effect bereikt.</p>	
11. Uitvoeren van alle vaste en kostenneutrale maatregelen uit het NPDW	<p>Dit is opgenomen in het Handboek Groninger Woonkwaliteit (GWK).</p>	
12. Gebruik van het NPDS bij planvorming	<p>Voor enkele wijken is een energievisie opgesteld. Het NPDS wordt niet systematisch toegepast, omdat toepassing niet in alle gevallen effectief is.</p>	
13. BAEI-procedure bij projecten met meer dan 500 woningen	<p>BAEI = Besluit Aanbesteding Energie Infrastructuur. De gemeente heeft zich georiënteerd op de regels die hiervoor gelden en heeft bekeken welke plannen of wijken hiervoor in aanmerking komen. Inmiddels is gebleken dat deze procedure niet zinvol is. Ook VROM propageert dit niet meer. In Meerstad zal het dus niet worden toegepast.</p>	
<i>Subthema bestaande bouw</i>		
14. Toepassen EPL van minimaal 6 bij renovatie- en herstructureringsprojecten met meer dan 250 woningen	<p>Met subsidie van SenterNovem is een energievisie opgesteld voor de wijk Lewenborg. In de wijk De Hoogte is met BANS-subsidie een technisch onderzoek uitgevoerd naar eenvoudige besparingsmogelijkheden. Woningbouwcorporaties besteden bij renovatieprojecten aandacht aan energiebesparing, zoals isolatiemaatregelen en HR+(combi)ketel. In mei 2007 hebben de gemeente en corporaties een nieuw Lokaal Akkoord gesloten. Hierin zijn ook afspraken opgenomen over duurzaamheid waaronder energiebesparing.</p>	

15 + 16. (uit de aangepaste Prestatiekaart per mei 2006): Minimaal 30% van de woningeigenaren en –gebruikers is actief geïnformeerd over het toepassen van energiebesparende maatregelen en het vertonen van energiebesparend gedrag.	Project Energie Beter is gestart in 2007. In 2007 zijn ongeveer 2500 energiebesparingspakketten verspreid onder minima. Daarnaast hebben inmiddels 6 energieadviseurs (opgeleide werklozen) een vaste baan gekregen in het bedrijfsleven. Daarnaast zijn er nog steeds bijeenkomsten van Wonen++ .	
17. Realisering van minimaal drie voorwaarden voor verbeteren toepassing duurzame energie	De drie voorwaarden zijn volgens het Klimaatplan: a) ruimhartig plaatsingsbeleid voor turby's, b) LTV in GWK en c) stimuleringsacties voor Duurzame Energie, zoals plaatsing 'terugdraaimeter' of een PV-actie. Realisatie valt door praktische omstandigheden tegen. Op het dak van de Milieudienst is een turby geplaatst als onderdeel van een provinciaal leerproject om de bijbehorende procedurele aspecten te verkennen. De raad heeft besloten, dat zonnepanelen (op een enkele uitzondering na) niet meer door de Welstandscommissie hoeven te worden beoordeeld. Via de verruimde reikwijdte wordt actief gewezen op de mogelijkheden van bijv. een warmtepomp of w/k-opslag.	

Thema gemeentelijke gebouwen en voorzieningen

Taakstelling	Voortgang	Score
<i>Subthema algemeen</i>		
18. Minimaal 15% groene stroom	Per 1-1-2006 wordt 100% groene stroom ingekocht. Dit contract loopt t/m 2009.	
<i>Subthema nieuwbouw</i>		
19. Toepassen van een met 4 tot 8% verscherpte EPC	Dit wordt in principe meegenomen in het traject energiebesparing gemeentelijke gebouwen. (23).	
20. Realiseren van tenminste één innovatief voorbeeldproject	In het gebouw van de nieuwe Vensterschool in Gravenburg is betonkernactivering, w/k-opslag in de bodem en ypsilonbeglazing toegepast. Met deze en andere energiebesparende maatregelen is een EPC gerealiseerd van 0,67 i.p.v. de gebruikelijke 1,4. Het schoolgebouw is in het voorjaar 2007 opgeleverd. Gestart is met de voorbereiding van gelijksoortige maatregelen voor de nieuwbouw van SOZAWE.	
21. Uitvoeren van alle vaste en kostenneutrale maatregelen uit het NPDU.	Dit actiepunt zal worden meegenomen in het traject energiebesparing gemeentelijke gebouwen. (23).	
<i>Subthema bestaande bouw</i>		
22. Bij renovaties alle vaste en kosten-neutrale maatregelen toepassen uit het NPDU	Zie bij taakstelling 19.	
23. Energiebeheer (met uitvoering zorgplicht) ingevoerd voor alle gemeentelijke gebouwen	Begin 2007 is een plan van aanpak vastgesteld voor het opstellen van een energiebesparingsprogramma voor gemeentelijke gebouwen en installaties. In vier grote gemeentelijke gebouwen is een energiescan uitgevoerd. De rest volgt. Om het plan van aanpak te kunnen uitvoeren, is nodig dat de software voor regeling en sturing goed aansluit op de interne systemen van de gemeente. In 2007 is veel tijd besteed aan het bepalen van het juiste programma. Als dit in 2008 is aangeschaft, kan de uitvoering van het plan verder van start gaan.	
24. Bij renovaties uitvoeren van alle energie-maatregelen met een terugverdientijd < 10 jaar	Zie bij taakstelling 19.	
25. Waterzijdig inregelen van de CV-installaties op scholen en kantoren	Er is een PvA gemaakt om alle 44 scholen waterzijdig in te regelen. In 2006 is dit bij 4 scholen gebeurd, in 2007 10 scholen, en in 2008 staan er weer 10 op het programma. De verwachting is dat in 2009 alle scholen die daarvoor in aanmerking komen waterzijdig zijn ingeregeld.	

<i>Subthema infrastructurele voorzieningen en installaties</i>		
26. Bij renovaties uitvoeren van alle energiemaatregelen met een terugverdientijd < 10 jaar	Zie bij taakstelling 19.	
27. Uitvoeren beleidsplan openbare verlichting	In het Beleidsplan openbare verlichting is energie-besparing een belangrijk uitgangspunt. In 2007 zijn proefprojecten uitgevoerd. Voorbereiding zijn getroffen voor de technische aanpassingen en er heeft communicatie plaats gehad. De invoering van de uitvoeringsmaatregelen zal in 2008 plaatsvinden.	

Thema bedrijven

Taakstelling	Voortgang	Score
<i>Subthema inrichtingen (individuele bedrijven)</i>		
28. Actief overleg en informatie uitwisseling met het lokale bedrijfsleven over energiebesparing en duurzame energie	In het project Terreinwinst wordt systematisch aandacht besteed aan energiebesparing en de (collectieve) inkoop van groene stroom. Als uitvloeisel hiervan zal een Energieloket worden ingesteld voor en door bedrijven. Daarnaast is energiebesparing ook bij vergunningverlening een vast aandachtspunt.	
29. Voorlichtingstraject voor uitvoering energie-efficiëntie scan en duurzame-energie scan.	Via een actie van Terreinwinst hebben in 2004 zeven bedrijven een milieuscan laten uitvoeren. Op basis hiervan is een draaiboek ontwikkeld voor een milieuscan die kan worden aangeboden aan bedrijven met plannen tot nieuwvestiging. Deze scan is inmiddels verbreed tot een duurzaamheidsscan en zal worden aangeboden aan bedrijven die zich op Westpoort gaan vestigen. De besluitvorming hierover zal voorjaar 2008 plaatsvinden. In 2006 is tevens een handhavingsproject gestart. Bij 10 inrichtingen met een groot besparingspotentieel zijn de besparingsmogelijkheden en het naleefgedrag in kaart gebracht. Dit project is voortgezet in 2007.	
30. Actieve rol bij uitvoering meerjaren afspraken over energiebesparing (MJA's).	De gemeente Groningen heeft in 2006 het MJA-2 ondertekend. De uitwerking daarvan wordt meegenomen bij de vergunningverlening aan bedrijven.	
31. Uitvoeren vergunningverlening en handhaving conform de circulaire 'Energie in de milieuvergunning'	Dit is in 2003 uitgewerkt en vastgelegd in onze Beleidsnota verruimde reikwijdte. Bij vergunningverlening en de AMvB's wordt de circulaire standaard toegepast.	
32. Vervoersmanagement is onderdeel van vergunningverlening- en handhavingsbeleid	Zie bij taakstelling 31.	
33. Uitvoeren van tenminste één innovatief voorbeeldproject (voor inrichtingen of bedrijventerreinen)	In 2007 is de Prijsvraag Duurzaamste Ondernemer van Groningen uitgeschreven. Deze is in 2007 gewonnen door Wolter & Dros, die het prijzengeld gaat besteden aan gratis energiescans voor andere bedrijven.	
<i>Subthema bedrijventerreinen</i>		
34. Bestaand instrumentarium gemeente getoetst op mogelijkheden voor stimulering duurzame bedrijventerreinen plus Plan van aanpak is in uitvoering	Zie bij taakstelling 28, 29 en 35.	
35. Reserveren van ruimte voor duurzame energie bij planontwikkeling op basis van een energievisie	Voor twee terreinen is een energievisie opgesteld: voor het nieuwe terrein Westpoort en het bestaande terrein Zernike. Deze geven aan wat de mogelijkheden zijn voor energiebesparing en het toepassen van duurzame energie. Als uitvloeisel hiervan streeft de gemeente op Westpoort gebruik van duurzame energie, bijv. door het toepassen van warmtepompen en w/k-opslag in de bodem. De gemeente wil middels een duurzaamheidsscan stimuleren, dat bij nieuwbouw van bedrijfsgebouwen energiebesparing wordt gerealiseerd. De uitgifte van dit terrein is eind 2007 gestart.	

36. Streven dat het energieverbruik van nieuwe of te revitaliseren terreinen voor minstens 5% is gebaseerd op DE-bronnen.	Zie bij taakstelling 28 en 35.	
37. Actief beleid voor verduurzaming van bestaande bedrijventerreinen in de gemeente	Zie bij taakstelling 28.	
<i>Subthema utiliteitsbouw</i>		
38. Streven om bij nieuwbouw een verscherping van de EPC met 4-8% te bereiken	Een EPC die 4 à 8 % scherper is dan het Bouwbesluit is wettelijk niet toegestaan. Daarom hanteert de gemeente een stimuleringsbeleid door middel van een vrijwillige duurzaamheids/energiescan voor bedrijven die zich nieuw vestigen.	
39. Uitvoeren van alle vaste- en kostenneutrale maatregelen uit het NPDU	Zie bij taakstelling 38. De duurzaamheidsscan betreft o.a. duurzaam bouwen.	

Thema Verkeer en Vervoer

Taakstelling	Voortgang	Score
40. Opstellen vervoersplan(nen)	Dit zou worden opgepakt in het kader van de interne milieuzorg, eerst van de MD, later voor andere diensten. Dit is vooralsnog niet gerealiseerd.	
41. Energiebesparing is een criterium bij toetsen varianten voor vervanging eigen wagenpark	De Milieudienst heeft 2 vuilniswagens rijden op PPO, wat per saldo een lagere uitstoot van CO2 oplevert. In 2007 zijn er geen bij gekomen, maar er zijn voorbereidingen getroffen om dat in 2008 een stuk stuk of 12 te laten zijn.	
42. Aanschaf nieuwe personenauto uitsluitend uit klasse A en B van de Energie-etikettering.	Zie ook taakstelling 41. Bij aanschaf van nieuwe voertuigen wordt minimaal de norm Euro 5 voor de motoren aangehouden. Uitsluitend klasse A en B bleek nog niet haalbaar binnen de in 2007 nog lopende aanbesteding; daarin wordt uitgegaan van minimaal klasse C. Bij de aanbestedingen in juli 2008 wordt uitgegaan van de norm EEV of minimaal Euro5.	
43. Voorlichting over duurzaam verkeer en vervoer voor eigen organisatie en inwoners	Ook in 2007 zijn er, tijdens 'Groningen Goed op Weg' (in het kader van de landelijke week van de vooruitgang), activiteiten georganiseerd om schone brandstoffen, en duurzaam vervoer en verkeer onder de aandacht te brengen.	
44. Op basis van een milieu-efficiency scan (MES) van het eigen wagenpark wordt een actieplan opgesteld voor energiebesparing	Mede als uitvloeisel van de MES die in 2004 voor het wagenpark van de MD is opgesteld, is 2006 de nota 'Aardgas tenzij...' vastgesteld (zie taakstelling 41). In 2007 zijn voorbereidingen getroffen om 20 voertuigen te voorzien van een regenererend gesloten roetfilter, waarmee 98% roet wordt afgevangen. Daarvan zijn er 3 in 2007 uitgevoerd; de andere 17 volgen later. Er wordt nu ook gekeken naar de ontwikkelingen in 'hybride' voertuigen. In de komende jaren staan proeven op het programma met elektrisch aangedreven kleine veegwagens, die dan met groene stroom worden opgeladen.	
45. Energiegebruik is aandachtspunt bij aanbesteding collectief (CV) en openbaar vervoer (OV)	Bij de eerstkomende aanbestedingsprocedure van de vervoersconcessie (dec 2009) worden deze aspecten meegenomen.	
46. Vergroten inzicht in mogelijkheden leerlingen-, collectief- en openbaar vervoer	De focus is gericht op het openbaar vervoer omdat dit relatief de grootste impact heeft op het energieverbruik en emissies. Zie bij taakstelling 45.	
47. In beeld brengen automobilititeit en samenhangende milieuknelpunten	In ons jaarlijkse Rapport luchtkwaliteit staat een lijst met wegen waar één of meer grenswaarden worden overschreden. Ons beleid is uitgewerkt in de 'Luchtnota gemeente Groningen' en het 'Luchtkwaliteitsplan voor het Stationsgebied' (april 2004).	

48. Toepassing van minimaal 1 verkeer- en vervoermaatregel uit het NPDS	Het voornemen is om dit toe te passen bij de ontwikkeling van Meerstad. De bouw van deze grote nieuwbouwwijk start in 2008/2009.	
49. Uitvoeren haalbaarheids-onderzoek naar gecombineerde toepassing van DE bij infrastructuur	Is uitgesteld.	
50. Gezamenlijk vervoersmanagement ingevoerd voor bedrijventerreinen	Indien relevant wordt dit betrokken bij de vergunningverlening (i.c. toepassing verruimde reikwijdte). Voor het bedrijventerrein Zuidoost zijn twee maatregelen getroffen: een betere ontsluiting met de bus en de aanleg van een vrijliggend fietspad langs de Bornholmstraat zijn in 2007 gerealiseerd.	
51. Voorbeeldproject rijden op aardgas	Het voornemen was om 20 aardgasbussen te laten rijden in Groningen. Dit bleek niet haalbaar. Nu wordt gestreefd naar 9 bussen in 2008. De voorbereidingen daarvoor hebben in 2007 plaatsgevonden. Het noodzakelijke openbare aardgasvulpunt zal naar verwachting in 2008 gerealiseerd worden. De vergunningaanvraag daarvoor loopt. De Milieudienst heeft nu een auto in haar eigen wagenpark op aardgas rijden. Het is de bedoeling dit uit te breiden.	

Bijlage 2: Korte uitleg EPN, EPC en EPL

In de tekst van dit Milieujaarverslag en in bijlage 1 staan hier en daar de afkortingen EPN, EPC en EPL genoemd. Hieronder volgt enige uitleg over hun betekenis en onderlinge verband. Er bestaat niet één simpele formule die de onderlinge relatie aangeeft.

EPN (energieprestatienorm) is het woord voor het normenstelsel dat gebruikt wordt om het energieverbruik van gebouwen aan te geven. De EPN bestaat uit de normen NEN 2916 waarin de methode is aangegeven om de energieprestatie van utiliteitsgebouwen te bepalen, en NEN 5128 voor woningen en woongebouwen. Bij deze normen, die door NEN zijn gepubliceerd, horen twee Nederlandse Praktijk Richtlijnen: NPR 2917 en NPR 5129. Daarmee kan de energieprestatie van utiliteitsgebouwen en woningen worden berekend. De energieprestatie wordt uitgedrukt in de Energie Prestatie Coëfficiënt (EPC), en dat is een getal. De EPN volgens welke de EPC dient te worden berekend is in het Bouwbesluit verplicht gesteld. Een nieuwe woning waarvoor een bouwvergunning wordt aangevraagd, moet nu een EPC hebben van maximaal 0,8.

De EPL (energieprestatie op locatie) geeft de energieprestatie op wijkniveau aan.

De informatie in het blok hieronder komt uit de Routekaart Groningen Energieneutraal +2025.

Waar staan een EPL (energieprestatie op locatie) en EPC (energieprestatie coëfficiënt) voor?

- EPC zegt iets over energieprestatie van de woning.

EPC waarde hangt samen met gasverbruik.

EPC 0,8 = 800 m³

EPC 0,7 = 700 m³ enz.

Dus woningen met een gasverbruik van 2000-2500 m³ (een gemiddelde woning uit de bestaande bouw) scoort hoog op de EPC (2-2,5). Hier valt dus veel winst te behalen met isolatie en installaties.

- EPL geeft de energieprestatie op wijkniveau aan

De stijging van de EPL is omgekeerd evenredig met de EPC:

EPC 0,8 = EPL 6,8

EPC 0,5 = EPL 8

EPC 0,3 = EPL 8,5

EPC 0 = EPL 10

Dit lineaire verband geldt alleen bij een energie infrastructuur met gas en elektriciteit.

Door maatregelen in collectieve energie infrastructuur stijgt de EPL waarde.

Kunnen we in Meerstad energie halen uit bijv. slibwater of het aan te leggen meer, dan schiet de EPL omhoog.

Bijlage 3: Stand van zaken en vervolgtrajecten wijkmilieuplannen

Zoals in de hoofdtekst bij actie 1 is vermeld, is in oktober 2006 door de raad de conclusie getrokken dat het concept wijkmilieuplannen zijn nut heeft gehad, maar vervolgens niet de meest geschikte organisatievorm is om tot de uit te voeren activiteiten te komen. Daarom zijn geen nieuwe plannen ontwikkeld. In de onderstaande lijst zijn de nog niet afgeronde acties weergegeven, en is per actie aangegeven op welke wijze het beoogde doel zal worden uitgevoerd.

Termijn (zoals vastgelegd in wijkmilieuplan)		lange termijn: > 3 jaar
		korte termijn: < 3 jaar
		in voorbereiding

Resultaat (per ultimo 2007)		in uitvoering
		niet uitgevoerd
		uitgevoerd

Afkortingen

MD	Milieudienst
SB	Stadsbeheer
WS	Waterschap
HVD	Hulpverleningsdienst
ROEZ	Ruimtelijke Ordening & Economische Zaken
RWS	Rijkswaterstaat

Water					
Wijk	actie	uitvoering	termijn	resultaat	opmerkingen
Middelbert & Engelbert	Verbetering waterkwaliteit in waterstructuurplan Meerstad	SB			Plan is klaar, uitvoering volgt
Hoornsewijken & Piccardthof	Afkoppeling regenwater	SB			Piccardthof is klaar. In Hoornse wijken vindt uitvoering plaats in het kader van wijkvernieuwing.
Hereweg- en Oosterpoortbuurt	Afkoppeling regenwater	SB			Wordt verder meegenomen in Waterplan
Uigersmaborg en Oosterhoogebrug	Verbeteren waterkwaliteit met waterstructuurplan	SB			Uitvoering in 2008
Zeehelden-, badstratenbuurt, Laanhuizen, Grunobuurt	Afkoppeling regenwater, verbeteren overstorten	SB			Uitvoering Waterplan vanaf 2008
De Wijert	Herstel waterverbinding en verbetering oppervlaktewater	SB			Uitvoering Waterplan vanaf 2008
Lewenborg	Uitvoeren waterstructuurplan Noorddijk	ROEZ, SB			Uitvoering vanaf 2008
Beijum	Uitvoeren waterstructuurplan Noorddijk	ROEZ, SB			Uitvoering vanaf 2008
Oranjewijk	Saneringen en overstorten	RO			Uitvoering waterplan vanaf 2008
	Instream regenwater vanuit Ciboga naar Noorderplantsoen	SB			Uitvoering vanaf 2008
Corpus den Hoorn Noord	Afkoppelen regenwater en aansluiting op de vijvers verbeteren (ivm overstorten)	SB			Uitvoering in kader van Waterplan

Helpman	Herstel waterverbinding en sanering oppervlaktewater	SB			Gestart, vervolg in overleg met gemeente Haren.
	Sanering waterbodern	Ws Hunze & Aa's, gemeente, provincie			Sanering Helperdiep wordt afgerond in 2007/2008.
Buitenhof en Stadspark	Verbeteren waterhuishouding Buitenhof en Stadspark	SB			Uitvoering Waterplan vanaf 2008

Bodem					
<i>Wijk</i>	<i>actie</i>	<i>uitvoering</i>	<i>termijn</i>	<i>resultaat</i>	<i>opmerkingen</i>
Oranjewijk	Land: saneren en ruimen ondergrondse tanks	MD			Loopt

Lucht					
<i>Wijk</i>	<i>actie</i>	<i>uitvoering</i>	<i>termijn</i>	<i>resultaat</i>	<i>opmerkingen</i>
Binnenstad-Hortusbuurt	Luchtqualiteitsplan Stationsgebied	MD, ROEZ			Wordt meegenomen in visie stationsgebied en binnenstad.

Geluid					
<i>Wijk</i>	<i>actie</i>	<i>uitvoering</i>	<i>termijn</i>	<i>resultaat</i>	<i>opmerkingen</i>
Noorderhoogebrug	Snelheidsreductie	MD			Onderzoek naar geluidsscherm i.p.v. snelheidsreductie (2008)
Schilderswijk	Stil asfalt (Hoendiep, Kraneweg, Friesestraatweg)	SB, MD			Kraneweg is voorzien, de rest volgt bij regulier onderhoud.
	Nieuwe 50 dB(A) contour vaststellen suikerfabrieken, geplande reductie van geluid in de gaten houden i.s.m. de provincie	MD			Wordt gedaan in 2008/2009
Rivierenbuurt	Stil asfalt (Hereweg)	SB, MD			T.z.t. bij regulier onderhoud
Oosterpark	Stil asfalt (P.Campersingel & D'diep)	SB, MD			Wordt meegenomen in reconstructie van het Damsterdiep.
Hereweg- en Oosterpoortbuurt	Stil asfalt (Hereweg)	RO, SB, MD			T.z.t. bij regulier onderhoud
	Sanering (Lodewijkstraat)	RO, SB, MD			Staat gepland voor eind 2008
Ruischerwaard, Ruischerbrug	Stil asfalt (rijksweg)	Provincie			T.z.t. bij regulier onderhoud
Ulgersmaborg en Oosterhoogebrug	Stil asfalt (rijksweg)	RO, SB, MD			T.z.t. bij regulier onderhoud
Zeehelden-, Badstratenbuurt, Laanhuizen, Grunobuurt	Plaatsen schermen A7	RWS			Gepland voor 2008

De Wijert	Stil asfalt (V. Iddekingeweg & V. Ketwich Verschuurlaan)	SB, MD			T.z.t. bij regulier onderhoud
Vinkhuizen	Westelijke Ring verdiept aanleggen, stil asfalt	ROEZ, MD, SB			Wordt in planvorming bekeken 2008/2009
Lewenborg	Stil asfalt verkeersintensieve wegen	SB, MD, Provincie			T.z.t. bij regulier onderhoud
Oranjewijk	Weg: stil asfalt	SB			T.z.t. bij regulier onderhoud
De Hunze	Stil asfalt	SB			T.z.t. bij regulier onderhoud
Paddepoel, Selwerd, Tuinwijk	Stil asfalt (Pleiadenlaan, Eikenlaan, Zonnelaan en ringwegen)	SB, MD			De Eikenlaan is voorzien, overige straten bij regulier onderhoud.
	Terugleggen 50 dB(A) contour ind.terrein Reitdiep i.v.m. toekomstige ontwikkelingen	MD			Wordt gedaan in 2008.
	Geluidsscherm A7	SB, MD			Uitvoering in 2008/2009
Korrewegwijk/De Hoogte	Stil asfalt (Korreweg, Bedumerweg, Noorderstationstr., Asingastr., Kapteynlaan)	SB, MD			T.z.t. bij regulier onderhoud
	Terugdringen 50 dB(A) contour industrieterrein De Vogels & Ulgersmaweg	MD			Is uitgevoerd
	Dempers als maatregel tegen toename spoorweglawaai	NS			Wordt door NS bekeken in ander kader.
De Held-Gravenburg	Overleg over knelpunten en onderzoeken oplossingsmogelijkheden	RO			Dit blijft een aandachtspunt.
Hoogkerk	Stil asfalt	SB, MD			T.z.t. bij regulier onderhoud
	Onderzoek naar verlenging geluidswal A7 in westelijke richting	ROEZ			Dit loopt nog.
	Inzetten om toename spoorlawaai te voorkomen	MD			Dit blijft een aandachtspunt.

Bedrijvigheid

Wijk	actie	uitvoering	termijn	resultaat	opmerkingen
Helpman	Terugdringen geurcontour Vagron en Stainkoef'n				Voldoen aan vergunningsnormen.

Openbare ruimte					
<i>Wijk</i>	<i>actie</i>	<i>uitvoering</i>	<i>termijn</i>	<i>resultaat</i>	<i>opmerkingen</i>
Middelbert en Engelbert	Bomenstructuurplan	SB			Ligt op schema.
Ruischerwaard, Ruischerbrug	Uitvoering bomenstructuurplan Noorddijk	SB			Ligt op schema.
Hunze en Van Starckenborgh	Uitvoering bomenstructuurplan Noorddijk	SB			Idem.
Ulgersmaborg en Oosterhoogebrug	Uitvoering bomenstructuurplan Noorddijk	SB			Idem.
Vinkhuizen	BORG: toetsen wens bewoners aan bestaand kwaliteitsprofiel	SB			Idem.
Lewenborg	Uitvoering bomenstructuurplan Noorddijk	SB			Idem.
Beijum	BORG: uitvoering bomenstructuurplan Noorddijk	SB			Idem.

Afval: alle acties afgerond

Openbaar vervoer: alle acties afgerond

Fietsverkeer					
<i>Wijk</i>	<i>actie</i>	<i>uitvoering</i>	<i>termijn</i>	<i>resultaat</i>	<i>opmerkingen</i>
Binnenstad-Hortusbuurt	Uitbreiding stalling, beïnvloeden rij-stallingsgedrag, betere ruimt. Inrichting	ROEZ			Wordt meegenomen in binnenstadvisie en het project Stadsfietsen
Noorderhoogebrug	Fietsverbinding Noordzeebrug	provincie			Wordt meegenomen bij renovatie Noordzeebrug.
Middelbert & Engelbert	Uitbreiding fietsverbindingen	ROEZ			Wordt meegenomen in ontwikkeling Meerstad
Schilderswijk	Uitbreiding fietsverbinding langs het spoor en asfalteren fietspad Friesestraatweg	ROEZ			Wordt meegenomen in het uitvoeringsprogramma van Stadsbeheer.
Ruischerwaard, Ruischerbrug	Uitbreiding fietsverbindingen	ROEZ			Wordt meegenomen in ontwikkeling Meerstad.
Ulgersmaborg en Oosterhoogebrug	Inpassen fietsverbinding op Berlage- en Sontbrug	ROEZ			Wordt meegenomen bij de ontwikkeling van de bruggen.
Zeehelden-, badstratenbuurt, Laanhuizen, Grunobuurt	Uitbreiding fietsverbindingen	ROEZ			Wordt meegenomen in verkeersplan.
Paddepoel, Selwerd, Tuinwijk	Uitbreiding fietsverbindingen o.a. langs spoorlijn en N-ringweg	ROEZ			Wordt meegenomen in verkeersplan.
Corpus den Hoorn Noord	Uitbreiding fietsverbindingen o.a. met het Stadspark	ROEZ			Hangt samen met de ontwikkeling van het Stadspark

Korrewegwijk/De Hoogte	Uitbreiding en verbetering fietsverbindingen o.a. Bedumerweg	ROEZ			De baten wegen niet op tegen de kosten.
Helpman	Verbetering fietsverbinding langs Van Iddekingeweg	ROEZ			Is ten dele uitgevoerd.
Buitenhof en Stadspark	Uitbreiding fietsverbinding	ROEZ			Hangt samen met de ontwikkeling van het Stadspark

Ecologie					
Wijk	actie	uitvoering	termijn	resultaat	opmerkingen
Noorderhoogebrug	Ecologische verbindingzone versterken	ROEZ			in Groenstructuurplan meegenomen
Schilderswijk	Ecologische verbindingzone langs het spoor versterken.	ROEZ			Zone bestaat niet meer vanwege het ongelijkvloers maken van de Ring.
Hoornsewijken & Piccardthof	Ecologische verbindingen versterken Hoornse Meer	ROEZ			Wordt meegenomen in de visie voor Laan Corpus den Hoorn.
Rivierenbuurt	Ecologisch beheer begraafplaats	ROEZ			in Groenstructuurplan meegenomen
Oosterpark	Ecologische verbindingzone versterken	ROEZ			in Groenstructuurplan meegenomen
Hereweg- en Oosterpoortbuurt	Ecologische verbindingzone versterken	ROEZ			in Groenstructuurplan meegenomen
Ulgersmaborg en Oosterhoogebrug	Ecologische verbindingzone versterken	ROEZ			in Groenstructuurplan meegenomen
De Wijert	Ecologische verbindingzone versterken	ROEZ			in Groenstructuurplan meegenomen
Lewenborg	ecologische structuur versterken	ROEZ			in Groenstructuurplan meegenomen
Beijum	ecologische verbindingzone versterken	ROEZ			Uitwerking in overleg met Natuurmonumenten en waterschap.
Oranjewijk	Ecologische verbindingzone versterken	ROEZ			Wordt meegenomen in ontwerp Bessemoerstraat.
De Hunze	Ecologische verbindingzone versterken	ROEZ			in Groenstructuurplan meegenomen
Paddepoel, Selwerd, Tuinwijk	Ecologische zones verbinden en versterken met de Oranjewijk (Noorder plantsoen)	ROEZ			Wordt meegenomen in ontwerp Bessemoerstraat.
Buitenhof en Stadspark	Herstel en verbetering ecologische structuur Stadspark en ecologische zones	ROEZ			Wordt uitgewerkt in beheerplan Stadspark.
De Held-Gravenburg	Ecologische structuur versterken.	ROEZ			Meegenomen in PURE-project; De Held III moet nog worden aangelegd.
	Het maaien in de wijk is een actiepoint	ROEZ			Blijft aandachtspunt